

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 12 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1933

ΑΡΙΘ 31-32

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (1833 - 1933)

Συνεπληρώθη κατά τὰς ἡμέρας ταύτας ἡ πρώτη ἑκατονταετηρίς τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὸ γεγονός τοῦτο συντελεσθὲν οὐχὶ κατὰ πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ κανονικῆς τάξεως, ἀπετέλεσεν, οὐχ ἦτο, τὴν ἀφετηρίαν τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας καὶ ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν περαιτέρω πορείαν αὐτῆς.

Ἐν διαρκείᾳ τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ὡς ἦτο ἐπόμενον, εἶχε διακοπῆί πᾶσα σχέσις τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, δὲν εἶχε δὲ καταστῆναι δυνατόν νὰ ὀργανωθῆ ἡ διοίκησις αὐτῆς, ἕνεκα τῶν ἀνεκδιηγῆτων περιπετειῶν τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους. Ἀνεμένετο ἡ λήξις τῆς Ἐπαναστάσεως πρὸς καθορισμὸν τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Πατριαρχείου. Ἄλλ' ἤδη ἐν διαρκείᾳ τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς διετύπου τὴν γνώμην, καθ' ἣν ἐν τῇ μελλούσῃ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι, ἡ Ἐκκλησία ἔδει νὰ καταστῆ διοικητικῶς ἐλευθέρα ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Εἰς τὴν γνώμην ἐκείνην τοῦ Κοραῆ, ὅστις κυρίως ἤχθη εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ὅπως μεταρρυθμισθῆ ῥιζικῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἐλευθέρα καὶ ἀνεπηρέαστος οὕτως ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου, ὀφείλεται ἡ θεωρία, καθ' ἣν ἕκαστον Κράτος, ἀποσπῶμενον ἀπὸ τῆς Τουρκίας, ἔδει νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν του. Ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ὀφελήθησαν ἄλλα Κράτη, ἀλλὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἦτο αὕτη ἐσφαλμένη κατὰ βάσιν. Τὸ ἰδρυθὲν μικρὸν ἑλληνικὸν Κράτος δὲν συμπεριέλαβεν ὀλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐκτὸς τοῦ Κράτους· παρέμεινεν οὐχὶ μόνον τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ Ἔθνους, ἀλλὰ καὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ, ἡ Κωνσταντινούπολις, ἐν ἣ ἠδρεύεν ὁ πνευματικὸς ἡγέτης τοῦ Ἔθνους, ἡ σε-

πτὴ κορυφὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

(Ὁὐχ ἦτο, ἡ ἐκ τῆς γνώμης τοῦ Κοραῆ ἀναπτυχθεῖσα θεωρία εὐθὺς, δυστυχῶς, συνήγορον ἑλληνα διαπρεπεῖς κληρικοὶν, τὸν Θεόκλητον Φαρμακίδην (†1860), οὕτως ἐμελλε νὰ χρησιμοποιηθῆ ὀλόκληρον τὸ κῆρος κατὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ σοβιετοῦ τούτου ζητήματος. Μετὰ τὴν ἐπελθούσαν ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν ἐν Ἑλλάδι, ὁ Φαρμακίδης ἀπετέλει ἐξέχουσαν φυσιογνωμίαν οὐ μόνον ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ κόσμῳ. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν σπουδαιότερων ἀντιπάλων τοῦ Καποδίστρια, καταδιωχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν δ' ἐξηγεῖται ἡ ἐπίδρασις ἣν ἤσκησεν ὁ Φαρμακίδης ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς πρώτης διοργανώσεως τῆς Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἴσως τὸ ζήτημα τοῦτο ἄλλην πορείαν ἠδύνατο νὰ λάβῃ, ἐὰν ἄλλως τὰ πολιτικὰ ζητήματα τῆς Ἑλλάδος ἐξειλίσσοντο.

Ἡ ἀπότομος ἀνακοπὴ τοῦ ἔργου τοῦ πρώτου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ὅστις εἶχεν ἐπιληφθεὶ καὶ τῆς ρωμιοσύνης τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐλθὼν εἰς σχέσις πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις μοναρχίας, ὑπὸ ἀνήλικον λατίνον τὸ δόγμα Βιαιλέα καὶ ὑπὸ Ἀντιβιαιλέαν, ἣ: ἐν μέλος, ὁ διαμαρτυρούμενος τὸ δόγμα Γεώργιος Μάουρεο, ἐμελλε νὰ εἶναι ὁ ρυθμιστὴς καὶ διοργανωτὴς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι, ὑπεβλήθησαν τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἐπιλεγμένης ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐπιζημίου ἐθνικῆς θεωρίας περὶ τῆς ἰδρύσεως ἰδιαιτέρας Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι, ἀϊεσπασμένης ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Τὸ θλιβερότερον εἶναι ὅτι ἡ ἀπόσπασις αὕτη ἐμελλε νὰ γίνῃ ἀνευ οἰαοδήποτε τοῦ Πατριαρχείου συγκαταθέσεως, τοῦτο δὲ προσέδιδεν εἰς αὐτὴν χαρακτῆρα εἰ μᾶλλον ἀντικανονικόν. Ἄλλ' ὁ Φαρμακίδης ἐφρόνει, ὅπως ἀβυσίμως, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἦτο αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος, ἀφ' ἣ: ἡμέρας διεκηρύχθη ἐπισήμως ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἔθνους ἀυτονομία καὶ ἀνεξαρτησία· ἀνέκτησε ταύτην ἡ Ἑλλάς, ἀνέκτησεν ἐν ταυτῷ καὶ ἐκείνην, καὶ ὅτε ἀνεγνωρίσθη παρὰ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων καὶ παρ' αὐτοῦ

τοῦ Σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν ἢ πολιτικῆ τῆς Ἑλλάδος αὐτονομία καὶ ἀνεξαρτησία ἀνεγνωρίσθη ἐν ταύτῳ καὶ ἡ Ἐκκλησία αὐτῆς αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος, χωρὶς τινος ἄλλης περὶ τούτου ἰδιαιτέρας πράξεως ἢ συνθήκης· διότι ἐλευθέρα Ἐπικράτεια καὶ Ἐκκλησία εἶναι ἐν κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς εἶδος καὶ δὲν εἶναι δύο, καθ' ἑαυτὰ ὑπάρχοντα, σώματα! Ὅστε, κατὰ τὸν ἀλλόκοτον τοῦτον συλλογισμόν, ἢ πολιτικῆ ἀνεξαρτησία συνεπήγето καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν, ὡσεὶ ἡ Ἑλλάς διετέλει ὑπὸ ξένην οὐ μόνον πολιτικὴν ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν καὶ ὡσεὶ ὁ ἀπελευθερωτικὸς τῶν Ἑλλήνων ἀγὼν διεξήχθη οὐ μόνον κατὰ τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως! Ὁ Φαρμακίδης, δυστυχῶς, δὲν ἐδίσταξε καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐν τῇ ἀνεπισχέτῳ ὀρηκτικότητί του νὰ ὑποστρίξῃ, διαστρέφων καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ μεγάλου ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καὶ λέγων ὅτι οὗτος διεξήχθη ὑπὲρ πατρίδος κατὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑπὲρ πίστεως κατὰ τοῦ Πατριάρχου!

Ὁ Γεώργιος Μάουρερ εἴηρισε τοιαύτας ἐσφαλμένας τοῦ ἑλληνικοῦ κληρικοῦ σκέψεις συμφώνους πρὸς τὰς ἑαυτοῦ βλέψεις, διότι ἐσκόπει νὰ διοργανώσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ προτεσταντικὰ ὑποδείγματα, καθιστῶν αὐτὴν ὑποτελεῖ εἰς τὴν Μοναρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Βασιλέως. Ἔχων ὑπ' ὄψει τὰ ἐν τῇ Δύσει συμβαίνοντα ἐκ μέρους τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἠθέληεν, ὡς ἐνόμιζε, νὰ προλάβῃ ἐνδεχομένας κατὰ τοῦ Βασιλέως ἀντιδράσεις τοῦ ἑλληνικοῦ Κλήρου, ὅθεν, ξένος ὢν πρὸς τὸ κανονικὸν δίκαιον καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς βάζει τῆς διοργανώσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας ἔθηκε τὴν κατάργησιν πάσης αὐτῆς αὐτοτελείας καὶ τὴν τελείαν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας. Δυστυχῶς συμφώνους εἰς τοῦτο εὔρεν, ἐκτὸς τοῦ Φαρμακίδου, τὸν Σπυρίδωνα Τρικούπτην καὶ ἄλλους ἐξέχοντας τότε πολιτικούς ἀνδρας, οὐδεμίαν δὲ σοβαρὰν ἀντίδρασιν συνήντησεν ἐκ μέρους τῆς τότε συντετριμμένης, τῇ ἐπαύριον τοῦ μακροχρονίου καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλως τε οὐδὲ κἀν ἠθέλησε νὰ ἐξαρθῆσιν τὰς ἀποφάσεις του ἐκ τῶν γνωμῶν τῆς Ἱεραρχίας, καταρτίσας κατὰ τύπου Ἐπιτροπὴν ἑπταμελῆ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ 80ετούς γέροντος Πανούτσου Νοταρᾶ ἐκ δύο προσφύγων ἐκ Τουρκίας Ἐπισκόπων, τοῦ Ἰγνατίου Ἀρδαμερίου καὶ τοῦ Παΐσιου Ἐλαίας, τοῦ Φαρμακίδου, τοῦ Σκαρλάτου Βυζαντίου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Σχινῶ, συγκαλέσας δὲ ὕστερον κατὰ τύπου τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐν Ναυπλίῳ ἵνα συμφωνήσωσι

πρὸς τ' ἀποφασισμένα.

Τῇ 23 Ἰουλίου 1833 ἐδημοσιεύθη τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα ὅπερ ἀπετέλεσε τὸν Κιταστατικὸν Νόμον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι δὲ ἤδη ἀποδεδειγμένον ὅτι ἀντεγράφη τοῦτο σχεδὸν κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ ὀργανικοῦ νόμου τοῦ 1818 τοῦ Βαυαρικοῦ Κομιστορίου. Κατὰ τὰς διατάξεις αὐτοῦ ἢ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία πνευματικὴν μὲν κεφαλὴν ἔχουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀρχηγὸν δὲ κατὰ τὸ διοικητικὸν μέρος τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, διατηρεῖ τὴν δογματικὴν ἐνότητα μετὰ πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διοικεῖται δὲ ὑπὸ τῆς «Ἱεράς Συνόδου τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος», ἀποτελουμένης ἐκ πέντε μελῶν ἀρχιερατικῶν, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν διοριζομένων ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ὁμολογούντων αὐτὸν «κυρίαρχον» τῆς Ἐκκλησίας. Πάρεδρα μέλη τῆς Συνόδου ἠδύνατο νὰ διορίζονται Ἀρχιερεῖς καὶ Πρεσβύτεροι. Βασιλικὸς Ἐπίτροπος, παρακαθήμενος παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἕποιεῖται προτάσεις, πᾶσα δὲ συνεδρίασις ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ γενομένη εἶναι ἄκυρος. Οὐδεμία τῆς Συνόδου ἀπόφασις περὶ οἰουδήποτε ζητήματος ἠδύνατο νὰ κοινοποιηθῇ ἢ ἐκτελεσθῇ ἄνευ προηγουμένης κυβερνητικῆς ἐγκρίσεως. Οἱ ἀρχιερεῖς διορίζονται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μετὰ πρότασιν τῆς Συνόδου, μετατίθενται δὲ ἢ παύονται ἢ ἐκπίπτονται τοῦ ἀξιώματός των κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἡ Σύνοδος ἀσκεῖ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ καὶ αἱ δικαστικαὶ αὐτῆς ἀποφάσεις ὑποκείνται ὑπὸ τὴν ἐγκρίσιν τῆς Κυβερνήσεως, μὴ δυνάμεναι ἄλλως νὰ ἐκτελεσθῶσι.

Τῇ 25 Ἰουλίου διαρίσθησαν τὰ πρῶτα μέλη τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τῇ 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔδωκαν τὸν πρὸς τὸν Βασιλέα ὡς «κυρίαρχον τῆς Ἐκκλησίας» ὄρκον, ἐτελέσθη δὲ δοξολογία καὶ ὑπὸ τοὺς κρότους τῶν τηλεβόλων ἐγκαθιδρύθη ἐπισήμως ἡ «Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἄλλ' εὐθύς ἀμέσως κατεδηλώθη ὅτι αὕτη ἦτο ἄπλοῦν Συμβούλιον, κινούμενον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διὰ τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου. Ἡ Ἐκκλησία ἐστερήθη πάσης αὐτοτελείας, ἐμελλε δὲ νὰ ὑποστῇ φθορὰν τοῦ κύρους της, συμφυρομένη μετὰ τῆς Πολιτείας, μὴ ἔχουσα ἐρεισμά τι ἐκτὸς αὐτῆς καὶ ὑφισταμένη τὰς συνεπείας τῶν ἐκάστοτε πολιτικῶν καὶ πολιτειακῶν μεταβολῶν. Διὰ τοῦ καθιδρυθέντος συστήματος ἢ Ἐκκλησία δὲν ἐδικαιοῦτο μόνη οὐδ' εἶχε τὰ μέσα, δημευθέντος ἄλλως τε μετ' ὀλίγον μεγάλου μέρους τῆς περιουσίας αὐτῆς, ὅπως μεριμνήσῃ περὶ τῆς μορφώσεως τοῦ Κλήρου καὶ καταστήσῃ αὐ-

τὸν παράγοντα κοινωνικῆς δράσεως, διότι ὁ Κλήρος ἄλλως τε ἐθεωρήθη ὡς ἔχων ἀπλῶς τελετουργικά καθήκοντα.

Ἄλλ' ὁ Μάουερσ και ὁ Φαρμακίδης ἐκρότουν τὰς χεῖρας ἐκ χαρᾶς και ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν ἀμφοτέροι διημφισβήτην τὴν τιμὴν τοῦ «μεγάλου» γεγονότος. Δὲν ἐδίστασε δὲ ὁ Φαρμακίδης νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι τὰ κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας γινόμενα προῆλθον «παρ' ὄλου τοῦ Ἐθνους», «ὄλοι τοῦ Κλήρου», «ὄλης τῆς Ἑλλάδος», και ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐμιμήθη τὴν Ρωσίαν ἐν τῇ ἀντικανονικῇ ρυθμίσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, «ὅτε ἡ Ἑλλάς ἀνέδειξεν αὐτοκέφαλον τὴν ἑαυτῆς Ἐκκλησίαν και κατέστησε Σύνοδον διαρκῆ, εἰς διοίκησιν αὐτῆς, ἐγίνωσκεν ὅτι ἔπραττε παρὰ τὰ ἀρχαῖα ἦθη και τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐμιμήθη κατὰ τοῦτο τὴν Ρωσίαν... Ἄν αὕτη δὲν προηγείτο, δὲν ἐφείπετο ἡ Ἑλλάς». Τὸ ἱστορικῶς ἀνακριβὲς τοῦτο ἐπιχείρημα πολλαῖς προσήγαγεν ὁ Φαρμακίδης πρὸς δικαιολογίαν τοῦ ἔργου του, οὐχὶ ὀρθῶς φρονῶν ὅτι ὁ Μ. Πέτρος κατήγγησε τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας και ἴδρυσέ διαρκῆ Σύνοδον, ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰπὼ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Μ. Πέτρος προέβη εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην τῇ συγκαταθέσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἄλλως τε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἦτο ἤδη πρὸ πολλοῦ Αὐτοκέφαλος.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετὰ εἰκοσαετιᾶν περιῖπου ἀνεγνώρισε τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και ἐζήτησε νὰ προσδώσῃ κανονικῶς τὸν τύπον εἰς τὴν διοίκησιν αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ Β. Διάταγμα τοῦ 1833 ἀπετέλεσε, δυστυχῶς, διὰ τοὺς πολιτικούς τῆς Ἑλλάδος «*παράδοσιν*». Οἱ νόμοι Σ' και ΣΑ' τοῦ 1852 ἀντέγραψαν, κριτὰ τὸ πλεῖστον, τὰς διατάξεις αὐτοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μόλις κατώρθωσε διὰ τοῦ Καταστατικοῦ νόμου τοῦ 1923 νὰ στηρίξῃ ἐπὶ κανονικωτέρας βάσεως τὴν διοίκησιν αὐτῆς, ἀλλ' ἡ Πολιτεία διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1931 ὠρισμένης διατάξεις διετύπωσε μᾶλλον συμφώνως τῷ Β. Διατάγματι τοῦ 1833.

Ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως κατὰ τὴν πρώτην ἑκατονταετηρίδα τῆς Ἐκκλησίας καταστῆ δυνατὸν ἵνα αὕτη ἀπαλλαγῇ ὀριστικῶς τοιοῦτων διατάξεων.

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Η ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

[2]

ε) Ἀποφάσεις τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου.

Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν (10 Μαΐου 1923) τοῦ ἐν ΚΠόλει συνελθόντος και «Πανορθοδόξου» ὀνομασθέντος Συνεδρίου, μετὰ τὸν προεδρεύοντα Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μελέτιον, ὑποδείξαντα ὅτι ὑπάρχει τεθειμένον τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρῶτος λαβὼν τὸν λόγον, εἶπεν: «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀντιπροσωπεύω, ἐν γενικῇ Συνόδῳ τῶν Ἱεραρχῶν αὐτῆς, συγκροτηθεῖσα πρὸ τίνος ἐν Ἀθήναις, συζητήσασα τὸ ἡμερολογικὸν ζήτημα κατέληξεν εἰς ἀπόφασιν ἐπ' αὐτοῦ, ἐκφράζουσαν τὴν γνώμην αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἡ μόνη ἴσως ἀπόφασις, ἐν γε τῷ παρόντι, ἣτις ἐλήφθη ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῶν Ἱεραρχῶν μᾶς τῶν ἐπὶ μέρους ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, λαμβάνω τὸ θάρρος ὅπως προτείνω εἰς τὴν Ἰμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα και τοὺς σεβασμίους και ἀγαπητοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἵνα ἡ ἐν λόγῳ ἀπόφασις, ὑποβαλλομένη ὑπ' ἐμοῦ ὡς πρότασις, χρησιμεύσῃ ὡς ἀφορμὴ συζητήσεως ἐπὶ τῆς μελετωμένης διαρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου ἀπὸ ἀπόψεως ἐκκλησιαστικῆς. Ὡς θὰ ἴδῃτε ἐκ τῆς κατατεθεισομένης ἀποφάσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, αὕτη ἀποδέχεται τὴν ἐκ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἀπάλειψιν 13 ἡμερῶν, ὅχι ὅμως και τὴν μεταβολὴν τοῦ Πασχαλίου και τοῦ Ἑορτολογίου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τοῦτο ὅμως δὲν δεσμεύει τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν νὰ διακηρύξῃ, ὅτι θέλει ἀποδεχθῆ πᾶσαν ἀπόφασιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν περὶ ἁλλοίας τινός λύσεως τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἀρκεῖ μόνον αὕτη νὰ ἦναι σύμφωνος πρὸς τὴν Συνοδικὴν ἀπόφασιν και τοὺς κανόνες και τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας». Μετὰ τὰ ὡς ἄνω ὁ Μητροπολίτης Δυρραχίου κατέθηκεν ὡς πρότασιν τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος¹.

Μετὰ τὴν «συγκεκριμένην πρότασιν» ταύτην, ὡς ἐξακινήθη αὕτην ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, διεπιστώθη ὅτι και αἱ λοιπαὶ προτάσεις και τὰ σχέδια, ἅτινα ἐμελλον νὰ ὑποβληθῶσι, θὰ ἐδασίζοντο ἐπὶ τῆς καταργήσεως τῶν περισσεουσῶν 13 ἡμερῶν τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου και ὅτι ἐδηλώθη σαφῶς ὅτι δὲν γίνεται δεκτὸν τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον. Ἐπομένως ἀφετηρία τῶν σκέψεων καὶ ἀποφάσεων τοῦ Συνεδρίου ὑπῆρξεν ἡ πρότασις περὶ ἄρσεως τῆς διαφορᾶς τῶν 13 ἡμερῶν², κατηρτίσθησαν δὲ ὑποεπιτροπαὶ πρὸς μελέτην τῶν διαφορῶν ἐπόψεων τοῦ ζητήματος. Ἡ ἐπὶ τῆς δογματικῶς ἐπόψεως ὑποεπιτροπὴ ἀπεφάνθη ὅτι *οὐδὲν ὑπάρχει τὸ δογμα-*

1. Πρακτικά και ἀποφάσεις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πανορθοδόξου Συνεδρίου, σ. 17. 18.

2. Αὐτόθι, σ. 20.

τικῶς ἢ καὶ ἀπλῶς κανονικῶς κωλύον αὐτήν (=τὴν Ἐκκλησίαν) νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἰσημεριαν ἀπὸ τῆς νῦν 8ης Ματίου εἰς τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός», ἢ δὲ ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ μέρους ὑποεπιτροπή, ἐξετάσασα τὰς πρακτικὰς ὀψεις τοῦ ζητήματος, ἀπέδειξεν ὅτι «ἐὰν μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου (ὑπὸ τῶν Ὀρθοδόξων Κρατῶν) δὲν ἐπέλθῃ ταύτιον καὶ ἢ πρὸς αὐτὸ προσαρμογὴ τοῦ εορτολογίου, κινδυνεύει νὰ δημιουργηθῇ διάσπασις τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν ἰδίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν». Ταυτοχρόνως ἢ ὑποεπιτροπή αὕτη ἀπεφάνθη ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ προσαρμογὴ πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον καὶ τοῦ Πασχαλίου. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ μέρους ὑποεπιτροπή ἐμελέτησε τὰ προβληθέντα διάφορα σχέδια ὑπὸ Σέρβων καὶ Ρωμύνων, κατὰ δὲ τὴν γενομένην συζήτησιν ἐξητάσθη καὶ ἢ περιπτώσις καθ' ἣν δὲν θὰ ἐπήρχετο συμφωνία πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐξ ἀφορμῆς ἰδίως τηλεγραφήματος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, δηλοῦντος ὅτι ἢ μεταβολὴ τοῦ εορτολογίου καὶ δὴ τοῦ Πασχαλίου θὰ περιῆγε τὴν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων εἰς μειονετικὴν ἐν τοῖς Προσκυνήμασι θέσιν ἔναντι τῶν λατίνων. Ὁ ρώσος ἀντιπρόσωπος ἐτόνισεν ὅτι θὰ καθίστατο δυσχερὴς ἢ θέσις τῶν παραδεχθησομένων τὸ νέον Πασχάλιον Ἐκκλησιῶν, ἐὰν ἢ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἐτήρει τὸ παλαιὸν Πασχάλιον. Ἐλέχθη δὲ ὅτι δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο λόγος διακοπῆς τῶν σχέσεων πᾶσα τυχὸν μὴ ἀποδοχὴ ὑπὸ μίας ἢ πλείονων Ἐκκλησιῶν τῶν ληφθησομένων ἀποφάσεων, «ἄλλως τε, εἶπεν ὁ Πρόεδρος, ὅπου σήμερον εὐρίσκεται τὸ ζήτημα, ἢ με ἀρῶνθιμις τοῦ ἡμερολογίου κινδυνύει νὰ ἐπιβληθῇ ὡς μνημονεῖς Ἐκκλησίας ἢ Ἐκκλησιῶν ἀποφάσις καὶ εἴαι φρονιμον νὰ προείθῃ αὐτὴν ἐκ κοινῆς ἀποφάσεως». Εἰς ταῦτα ὁ Μητροπολίτης Μαυροβουνίου, ἀντιπρόσωπος τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, παρετίρησε *παρεδέχομαι τὸ ἐνδεχόμενον τῆς μονομεροῦς λήψεως ἀποφάσεως, ἐὰν τοιαύτη δὲν ληφθῇ ἀπὸ κοινῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας*. Τέλος μετὰ ἐμπεριστατωμένην ἔρευναν τοῦ ζητήματος τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον ἐξέδωκε τὰς περὶ ἡμερολογίου ἀποφάσεις.

Κατὰ τὰς ἀποφάσεις ταύτας τοῦ ἐν ΚΠόλει Πανορθόδοξου Συνεδρίου, τοῦτο ἀναγνώρισαν ὅτι ἢ ἄρσις τῆς μεταξὺ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἡμερολογίου εἶναι *ἀνάγκη ἀναπόφευκτος καὶ ὅτι οὐδὲν κανονικὸν κώλυμα ὑπάρχει διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἐν χρῆσει ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου, κατὰ τὰ δεδομένα τῆς Ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης, ὁμοφώνως ἀπεφάνθη*:

1) Ἀπαιλεῖονται αἱ 13 ἡμέραι τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἠμερολογίου αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν διαφορὰν αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Οἰκ. Συνόδου μέχρι σήμερον ἡλιακὰ ἔτη. Οὕτω: ἢ 1η Ὀκτωβρίου 1923 θὰ λογισθῇ ὡς 14 8)βρίου 1923.

2) Αἱ εορταὶ τῶν ἀπαλειφθεισῶν ἡμερῶν θὰ εορτασθῶσιν ἢ ἄσασαι ὁμοῦ τὴν 14ην Ὀκτωβρίου

1923 ἢ ὡς θέλει ὀρίσῃ τοῦτο ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἐπαρχίας.

3) Ἄπαντες οἱ μῆνες τοῦ ἔτους θὰ διατηρηθῶσιν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἡμερῶν ὡς ἔχουσι σήμερον. Ἐν τοῖς βισέκτοις ἔνιαυτοῖς ὁ Φεβρουάριος θὰ ἔχη, ὡς σήμερον, 29 ἡμέρας.

4) Θὰ ὑπάρχωσιν, ὡς μέχρι σήμερον, δύο εἶδη ἐτῶν: τὰ *κοινά*, ἐκ 365 ἡμερῶν, καὶ τὰ *δίσεκτα* ἐκ 366. Δίσεκτα ἔτη εἶναι τὰ ἄνευ ὑπολοίπου διὰ τοῦ 4 διαιρούμενα ἔτη, ὡς ἦτο μέχρι σήμερον. Ἐξαιροῦνται μόνον τὰ ἔτη τῶν αἰώνων, διὰ τὰ ὅποια θὰ ἰσχύη ὁ κατωτέρω κανὼν.

5) Τα ἔτη τῶν αἰώνων (δηλ. τὰ λήγοντα εἰς δύο μηδενικά) τότε μόνον θὰ ἦναι δίσεκτα, ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰώνων διαιρούμενος διὰ τοῦ 9 δώσῃ ὑπόλοιπον 2 ἢ 6. Ὅλα τὰ ἄλλα ἔτη τῶν αἰώνων θὰ ἦναι ἔτη κοινά. Ἐπομένως μεταξὺ τῶν κατωτέρω σημειωμένων ἐτῶν τῶν αἰώνων, θὰ ἦναι βίσεκτα τὰ ὑπογραμμιζόμενα. Οὕτω:

<u>2000</u>	2100	2200	2300	
<u>2400</u>	2500	2600	2700	2800
<u>2900</u>	3000	3100	3200	
<u>3300</u>	3400	3500	3600	3700

Κατὰ τὴν διακανόνισιν ταύτην τὸ μέσον μῆκος τοῦ πολιτικοῦ ἔτους θὰ ἀποτελεῖται ἐκ 365 ἡμερῶν, 5 ὥρων, 48 καὶ 4" λεπτῶν ἐν πληρεῖ συμφωνίᾳ πρὸς τὸ μέσον μῆκος τοῦ τροπικοῦ ἔτους.

6) Αἱ ἀκίνητοι εορταὶ θὰ ἔχωσι τὴν ἡμερομηνίαν, ἢν εἶχον μέχρι σήμερον.

7) Αἱ κινήται εορταὶ θὰ καθορίζονται ἐκ τῆς ἐριθῆς τοῦ Πάσχα. Κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις, αἷτιες διατηροῦνται ἀθικτοί, τὸ Πάσχα θὰ εορτάζῃται τὴν Κυριακῆν, ἢας ἔεται τῇ πρώτῃ πανσελήνῳ μετὰ τὴν εαρινὴν ἰσημερίαν.

8) Ὁ καθορισμὸς τῆς Πασχαλίνης Πανσελήνου θὰ γίνῃαι ἐπὶ τῇ βίσει ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν, λιμβανομένων πάντοτε ὑπ' ὄψιν τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης πραγματοποιησομένων προόδων, ὁ δὲ καθορισμὸς τῆς ἡμερομηνίας τοῦ Πάσχα θὰ γίνῃαι πάντοτε κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀγίας Πύλως Ἱερουσαλήμ.

9) Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριρχεῖον θὰ παρακαλέσῃ τὰ Ἀστεροσκοπεῖα ἢ τὰ τμήματα τῆς οὐρανοῦ μηχανικῆς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν, Βελιγραδίου, Βουκουρεστίου καὶ Πουλκόβα (Πειρούπολις) νὰ καταρτίσωσι πίνακας τοῦ Πασχαλίου μακρᾶς διαρκείας, τοὺς ὁποίους θὰ ἀνακοινώσῃ εἰς ἀπάσας τὰς Ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας.

10) Ἡ παρούσα μεταρρῦθμις τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἠμερολογίου δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἐμπόδιον πρὸς μεταγενεστέραν αὐτοῦ τροποποίησιν, ἢν ἤθελον ἀποδεχθῆ ἄσασαι αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι.

Παρατηρήσεις

α) Εἰς τὴν παρῶν. 5—Τὸ νέον Ἠμερολόγιον εἶνε ἀκριβέστερον τοῦ Γρηγοριανοῦ, οὕτως τὸ μέσον μῆκος τοῦ ἔτους διαφέρει κατὰ 24 ἢ 26 δευτερόλεπτα τοῦ μέσου μήκους τοῦ τροπικοῦ ἔτους. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ μήκους τῶν πολιτικῶν ἐτῶν τοῦ νέου Ἠμερολογίου καὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ εἶνε τόσον

μικρά, ώστε μόνον μετά 877 ἔτη θὰ παρατηρηθῆ διαφορά τῶν ἡμερομηνιῶν. Πράγματι μεταξύ τῶν ἐπομένων ἔτων τῶν αἰώνων θὰ ἦναι δισεκατὶ ἔτη ἐν τῷ Γρηγοριανῷ ἡμερολογίῳ τὰ ὑπογραμμιζόμενα ἔτη ἐν τῷ ἑξῆς πίνακι 2000, 2100, 2200, 2300, 2400, 2500, 2600, 2700, 2800. Ἡ ἀσυμφωνία λοιπὸν θὰ παρουσιασθῆ κατὰ τὸ ἔτος 2800.

Εἰς τὴν § 8 — Τῆς ἡμέρας λογιζομένης ἀπὸ μεσονυκτίου εἰς μεσονύκτιον, ἡ πολιτικὴ ἡμερομηνία τῆς πρώτης ἀντιστοιχίας τῆς σελήνης (opposition de la lune) μετὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν θέλει καθορισθῆ ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ χρόνου τοῦ μεσημβρινοῦ, ὅστις διέρχεται διὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Ἡ πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν ταύτην εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Πάσχα, δηλ. ἐὰν ἡ ἡμερομηνία αὕτη συμπέσῃ Κυριακῆν, τὸ Πάσχα θὰ ἐορτασθῆ τὴν ἐπομένην Κυριακῆν.

Ἐσαύτως τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον ἐπιληφθὲν τῆς ἐξετάσεως ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως καὶ τοῦ καθόλου ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, ὡς τοῦτο συζητεῖται σήμερον μετὰ κύκλων ἐπιστημονικῶν καὶ πολιτικῶν, καὶ διασκεψάμενον ἐπὶ τῶν ὄρων, ὑφ' οὓς καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ ἠδύνατο ν' ἀποδεχθῆ νέον τελειότερον ἡμερολόγιον, ἀπεφάσισεν ἐν ψηφίσματι τὰ ἑξῆς:

1) παρακαλεῖ τὸ Οἰκουμενικὸν Πενταρχεῖον ὅπως μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν μετὰ τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν δηλώσῃ εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία προθύμως θέλει ἀποδεχθῆ τὸ μέλλον νὰ ἐξευρεθῆ νέον ἡμερολόγιον, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἤθελον ἀποδεχθῆ πάσαι αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι. Ἐὰν δὲ ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἐθεώρῃ ἐαυτὴν ἀναρμοδίαν ὅπως δεχθῆ τὴν τοιαύτην δήλωσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπαφίεται εἰς αὐτὸ νὰ ποιήσῃται τὴν ὡς ἄνω δήλωσιν ὅπως ἄλλως ἤθελε κρίνῃ.

2) ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία προτιμᾷ μὲν ἡμερολόγιον διατηροῦν τὴν συνέχειαν τῆς ἐβδομάδος, δὲν δεσμεύεται δ' ὅμως ἐν τῇ ἀντιλήψει ταύτῃ ἐν ἣ περιπτώσει αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι συμφωνήσωσιν εἰς τὴν ἀποδοχὴν νέου ἡμερολογίου ἀπαιτοῦντος τὴν διακοπὴν τῆς συνέχειας τῆς ἐβδομάδος.

3) ἐφ' ὅσον θὰ ἐπλήροχο κοινὴ συγκατάθεσις τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι πρόθυμος νὰ κηρυχθῆ ὑπὲρ τῆς μονιμοποιήσεως τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα ἐν ἡμέρᾳ πάντοτε Κυριακῆ.

4) ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως ἡ τοιαύτη ἀμετακίνητος Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ἀντιστοιχῆ πρὸς τὴν πραγματικὴν Κυριακὴν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, δι' ἐπιστημονικῆς μεθόδου καθοριζομένην.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νέον τελειότερον ἡμερολόγιον, ἡ δὲ ἀνωτέρω ἀπόφασις περὶ διορθώσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου παρεῖχεν ὀρθὴν λύσιν εἰς τὸ ἐπασχολοῦν τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ζήτημα. Διότι οὐ μόνον ἤρθη δι' αὐτῆς ἡ διαφορά τῶν 13 ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἀκριβῶν ὑπολογισμῶν διεκανονίσθη τὸ μέσον μῆκος τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἐν πλήρει συμφωνίᾳ πρὸς τὸ μέσον μῆκος τοῦ

τροπικοῦ ἔτους. Ἐνεκα τῆς τελειότητος ταύτης ὁ Πατριάρχης τῆς Σερβίας, γράφων πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἐξέφραζεν ἐλπίδα ὅτι «καὶ αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι (τῆ: Δύσεως) αἰτινες μεταχειρίζονται τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον θὰ ἠναγκάζονται σὺν τῷ χρόνῳ νὰ δεχθῶσι τὴν μεταρρυθμίσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Τὰ αὐτὰ ἔγραψεν ὁ Σέρβος Πατριάρχης καὶ πρὸς πάσας τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ὡς περαιτέρω θὰ ἴδωμεν.

Ταυτοχρόνως, διὰ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου, προσηρμόσθη πρὸς τὴν μεταβολὴν ταύτην καὶ τὸ Πασχάλιον. Ὁ καθορισμὸς τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα ἐμελλε νὰ γίνηται κατὰ τὸ διορθωμένον ἡμερολόγιον καὶ συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐπομένως ἡ διόρθωσις αὕτη τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀμέσως ἀποδεκτὴ καὶ νὰ ἐφαρμοσθῆ τὸ νέον ἡμερολόγιον ἀπὸ τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1923, ὀνομαζομένης κατὰ τ' ἀνωτέρω 15 Ὀκτωβρίου.

Ἀλλὰ τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον, μὴ ἀρκεσθὲν εἰς τὸ τοῦ ἡμερολογίου, ἐξήτασε καὶ ἄλλα ζητήματα, προβληθέντα ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, ὧς ταῦτα ἀπησχόλουν, ὡς τὰ τοῦ δ' γάμου τῶν κληρικῶν, τὴν Σερβικὴν ἰδίως καὶ τὴν Ρωμουνικὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ τοῦ ἡμερολογίου ζήτημα ἀπέβλεπε γενικῶς πάσας, ὁ δὲ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μόνον τὸ ζήτημα τοῦτο ἤγαγεν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου ἐκ μέρους αὐτῆς, καθ' ἣν εἶχε ἐντολήν, διότι δὲν ἀπησχόλουν αὐτὴν τὰ λοιπὰ συζητηθέντα ζητήματα. Ἐξεδόθησαν δὲ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὅτι ἐμελλον νὰ τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν μετὰ τὴν συναίνεσιν αὐτῶν.

στ) Αἱ Ἀυτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου.

Διὰ γράμματος τοῦ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου δ'. Τοπικηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίτου Καισαρείας Νικολάου, ἀπὸ 18 Ἰουλίου 1932, ἀνεκωνώθησαν πρὸς τὰς Ἐκκλησίας αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου. Δυστυχῶς δὲ οἱ Πατριάρχαι τῆ: Ἀνατολῆς, μὴ μετασχόντες τοῦ Συνεδρίου, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπέκρουσαν τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ συλλήθδην πάσας. Ἴσως ἐὰν τὸ Συνέδριον περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου, δὲν θὰ παρουσιάζετο τοιαύτη κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασις, οἷα παρουσιάσθη. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Φώτιος, ὅστις οὐδ' ἀπαντήσεως ἤξίωσε τὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ γ' ὅτε οὗτος πρὸ εἰκοσαετίας ὑπέβαλε τὰ γνωστὰ ἐρωτήματα περὶ τοῦ ἡμερολογίου καὶ περὶ ἄλλων ζητημάτων, τὴν φορὰν ταύτην ἐφάνη ζωηρῶς ἐνδιαφερόμενος. Ὡμολόγει μὲν ὅτι οὐδὲν δογματικὸν ἢ κανονικὸν ὑπάρχει κώλυμα πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι μόνη ἀρμοδία πρὸς τοῦτο εἶναι Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ὁ Ἱεροσόλυμων Πατριάρχης Δαμιανὸς ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰωακείμ γ' εἶχε γνωματεύσει ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ προσχωρήσῃ

εἰς τελειότερον ἡμερολόγιον, παρακάμπτουσα ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχαίων κανονικῶν διατάξεων κωλύματα ὡς πρὸς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ νῦν ἐφαίνετο διστακτικός, προβάλλων τὰς προσκυνηματικὰς δυσχερείας καὶ τὸν κίνδυνον προσηλυτισμοῦ τοῦ ὁρθόδοξου ποιμνίου τῆς Παλαιστίνης. Ὁ Ἀλεξανδρείας Φώτιος, μὴ ἐπικοινωνῶν τότε πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Δαμιανόν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Γρηγόριον, μετέδωκε πρὸς τοῦτον τὰς περὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς μόνῃς ἀρμοδίας πρὸς λύσιν τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, σκέψεις, διὰ γράμματος αὐτοῦ ἀπὸ 20 Ἰουνίου 1923 πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Πατριάρχην, δημοσιευθέντος ρωσιστὶ ὑπὸ τοῦ εἰς Σερβίαν ἐκ Ρωσίας καταφυγόντος Μητροπολίτου Κιέβου Ἀντωνίου¹. Τὰς σκέψεις τύχας ἠσπάζετο καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Γρηγόριος. Οἱ τρεῖς Πατριάρχαι θεωρητικῶς κυρίως εἶπεν, ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα, διότι ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ποιμνίοις οὐδεμίαν μεταβολὴν ἡμερολογιακὴν εἶχεν ἐπέλθει καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν παρήχθη πραγματικὴ ἀνάγκη προσαρμογῆς πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον, δὲν ἦτο δυνατόν, οὐχ ἦτο, νὰ μὴ δώσωσι προσοχὴν εἰς τὴν ἐξ ἄλλων Ἐκκλησιῶν προβαλλομένην ἀνάγκην τοιαύτης προσαρμογῆς, εἰς ἣν ἀνταποκρινόμενον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον συνεκρότησε τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον καὶ προέβη εἰς τὴν περὶ ἡμερολογίου ἀπόφασιν.

Ὁὕτω δὲ ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Φώτιος, προτραπείς ἐξ Ἀθηνῶν, ἐζήτησε νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀνωτέρω ἀνάγκης διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1923 ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Λεοντοπόλεως Χριστοφόρον ἵνα ἀνακινώσῃ μὲν τὴν περὶ ἡμερολογίου ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, καθ' ἣν δογματικῶς μὲν καὶ κανονικῶς ἐπιτρέπεται ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλ' ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐρευνήσῃ δὲ καὶ πεισθῇ ἐὰν τῷ ὄντι ὑπάρχῃ ἀνάγκη εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἵνα ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ ἄλλων γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, περὶ ἧς Ἐκθεσίς τις παρ' Ἀγγλικῆς Ἐπιτροπῆς εἶχε τότε δημοσιευθεῖ. Ἐτόμισε δὲ καὶ σχετικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πατριάρχου ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1923. Ὁ Μητροπολίτης Χριστοφόρος προέβη εἰς ἐπισταμένην ἐρευναν τοῦ ζητήματος, συνωμίλησε μετὰ Ἱεραρχῶν, Ὑπουργῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως Γεωργίου β', ὅστις «ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσιαν ὥραν» κρατήσας παρ' ἑαυτοῦ τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας «παρέστησε τὴν ἀνάγκην ἧτις ὑπέσχετο ἵνα Ἑλλάδι ὅπως ἡ Ἐκκλησία μεταβάλῃ τὸ ἡμερολόγιον καὶ προσεπάθησε νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅπως καὶ ἐν τῇ Ἀλεξανδρινῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποφασισθῇ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου»². Ὁ Μη-

1. Περιοδ. «Ἐκκλησιαστικαὶ Εἰδήσεις». Ἄριθ. 13. 14. Ἰούλιος 1923

2 Ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως Χριστοφόρου, Ἐν περιοδ. «Ἀνάπλασις» Ἀθηνῶν ΜΑ'. 1928, ἀριθ. 5. 6. σ. 68. Ἐπειδὴ οἱ πολιτικῶς ἐκμεταλλεῖσθαι τὸ ζήτημα ἠμφεσβήτησαν τὴν ἀκρίθειαν σχετικῆς

τροπολίτης Χριστοφόρος ἐγένετο δεκτὸς καὶ ὑπὸ τῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 7]21 Αὐγούστου 1923, ἐκθέσας εἰς

ἀνακινώσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ἐφημερίδῃ «Ἐστία» τῆς 27 καὶ 28 Μαΐου 1927 τὰ ἑξῆς:

Κύριε Διευθυντά,

Μερικαὶ ἐφημερίδες ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, διότι, θελήσας νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ προσαρμογὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον δὲν ἐγένετο ἐκ πιέσεως τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 22, εἶπε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι καὶ ὁ τότε Βασιλεὺς Γεώργιος Β' θερμῶς συνηγόρει ὑπὲρ τούτου. Οἱ παλατιοῦ ἡμερολογίται ἀμφισβητοῦν τὴν ἀκρίθειαν τῆς πληροφορίας ταύτης καὶ χαρακτηρισίζουσι αὐτὴν ὡς ὀψιμον δῆλωσιν.

Ἀλλὰ εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς 5 καὶ 6 Ἰανουαρίου εἰς σχετικὰς ἀνακινώσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀναγράφεται ἡθὴ ἡ πληροφορία αὕτη. Ἐγὼ δὲ ὁ ἴδιος ἤκουσα ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ θρόνου Ζαγαζικίου (Λεοντοπόλεως) Χριστοφόρον, ὅτι, ἐπισκεφθεὶς τὸν Βασιλέα κατὰ Ἰούλιον, ἂν δὲν ἀπατώμαι, τοῦ 1923 καὶ συζητήσας περὶ τοῦ ἡμερολογίου, εἶδεν αὐτὸν ἐπιμένοντα εἰς τὸ νέον ἡμερολόγιον. Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἤκουσα καὶ παρὰ τῶν τότε μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, οἳ ἦσαν ὁ Σύρος, ὁ Ναυπακτίας, ὁ Τρίκκης καὶ δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖος ἄλλος. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ ὁ Λεοντοπόλεως καὶ οἱ τρεῖς ἀνωτέρω Ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος, προκαλούμενοι, θὰ βεβαιώσουν τὴν ἀνωτέρω πληροφορίαν. Μετὰ τιμῆς

Α.

Ἀγαπητὴ «Ἐστία»,

Τὴν ἀλήθειαν τοῦ χθεσίου ἐπιστολογράφου σου περὶ τῆς πληροφορίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως κ. Χριστοφόρου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Βασιλέως Γεωργίου Β' εἰς τὴν προσαρμογὴν τοῦ ἑορτολογίου πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον σπεύδω νὰ ἐπιβεβαιώσω πρῶτος ἐγὼ, ὅστις καὶ προκάλεσα τὴν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Φωτίου εἰς Ἀθήνας ἀποστολὴν τοῦ ἐν λόγῳ φίλου μου Μητροπολίτου πρὸς ἐπιτόπιον μελετῆν τῶν λόγων, οἱ ὅποιοι ἐπέβαλον τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποδοχὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου. Ἐπειδὴ ὁ μακαρίτης Φώτιος ἐπέτρεξε μετ' ἐπιμονῆς εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνάγκης τῆς προσαρμογῆς ταύτης, ἐκ συνεννοήσεως μὲ τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἱερωνῶν, δι' ἐπανελημμένων ἐπιστολῶν μου πρὸς τὸν ἀειμνήστον Πατριάρχην, κατῴρθωσα νὰ πείσω ἐπὶ τέλους αὐτὸν ν' ἀποστείλῃ ἐνταῦθα τὸν Σεβ. Λεοντοπόλεως. Οὕτως, κατὰ σύστασιν ἡμῶν, ἐπεσκέφθη καὶ τὸν βασιλέα, ἵνα καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τὸ βασιλικὸν στόμα ἀκούσῃ τοῦς ἐπανελημμένως ἀναπτυχθέντας πρὸς τε αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν Φώτιον θρησκευτικούς κινδύνους ἐκ τῆς υπάρξεως ἐν Ἑλλάδι δύο ἡμερολογίων. Τὰ τῆς συνεντεύξεώς του ὁ Σεβ. Χριστοφόρος ἀνεκινώσας καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἱ. Σύνοδον, ἐφάνη δὲ τόσον πεισθεὶς περὶ τοῦ πράγματος, ὥστε, μετὰ τὴν ἐπισκεψὶν του ἐκείνην, ἐξέφραξε τὴν ἀπορίαν του αὐταῖς λέξεσιν: «ἀπορῶ πῶς δὲν τὸ ἐκάματε ἀκόμη».

Αὕτη εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀλήθεια, τὴν ὅποیان ἀνακινῶ ὑπευθύνως.

Γρηγόριος Παπαμιχαήλ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

αυτήν τ' ἀνωτέρω καὶ συζητήσας μετ' αὐτῆς περὶ τοῦ ζητήματος, ἀπεκόμισε δ' ἐντύπωσιν περὶ τῆς ἐπειγουσῆς ἀνάγκης τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν ἐντύπωσιν ταύτην μετήνεγκεν εἰς τὸν Πατριάρχην Φώτιον, κομίσας πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπαντητικὸν γράμμα παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ἀπὸ 7]20 Αὐγούστου 1923.

Ἀδύτημερον ἀπαντήσας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ γράμμα τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Μητροπολίτου Καισαρείας Νικολάου, δι' οὗ διεβιβάσθησαν αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου, ἔγραψεν ὅτι αἱ ἀποφάσεις αὗται ἐμελλόν νὰ παραπεμφθῶσιν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προκειμένου δὲ περὶ τοῦ ἡμερολογίου ὅτι κατεβάλλοντο προσπάθειαι ὅπως συμφωνήσωσιν εἰς τὴν διαρρυθμίσιν αὐτοῦ καὶ πάσαι αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι καὶ δὴ καὶ οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀνατολῆς.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου τῇ 17 Δεκεμβρίου 1923 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἀπηύθυνε σχετικὸν γράμμα πρὸς πάντας τοὺς Προέδρους τῶν Ἐκκλησιῶν, ζητῶν τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ τῆς περὶ ἡμερολογίου ἀποφάσεως τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου, ἐπὶ τῇ σκοπῇ τῆς ταυτοχρόνου ἐφαρμογῆς τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης. Ἄλλ' ὁ Ἀλεξανδρείας Φώτιος, δυσαρέστως, ὡς εἶπομεν, διατεθεὶς κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου καὶ μὴ χωρίζων ἀπ' αὐτῶν τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου, ἐπέμεινε καὶ μετὰ τ' ἀνωτέρω ζητῶν τὴν συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καίτοι ἀπανταχόθεν ὑπεδεικνύετο ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συγκροτηθῇ τοιαύτη Σύνοδος. Τὴν στάσιν δὲ τοῦ Φωτίου καὶ τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων καὶ Ἀντιοχείας κατὰ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου ἐνίσχυσε καὶ ὁ Μητροπολίτης πρώην Κιέβου Ἀντώνιος, ταξειδεύσας τότε εἰς Αἴγυπτον, Παλαιστίνην καὶ Συρίαν¹.

Ἡ στάσις αὐτῆ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου κατέστησεν ἔτι μᾶλλον ἐφεκτικὸν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ὅθεν ἐνῶ ἡδύνατο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας, νὰ προβῇ εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου, ὡς

τούτο διερρυθμίσθη ὑπὸ τοῦ Πανορθοδόξου Συνεδρίου ἀπὸ 1)14 Ὀκτωβρίου 1923, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ὡς Πρόεδρος τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, εἰσηγήθη εἰς αὐτὴν ὅπως ἀναβληθῇ πάσα σχετικὴ ἐνέργεια μέχρις ἐπιτευξέως συμφωνίας τῶν Πατριαρχῶν. Ἠλπίζεν ὅτι ἡδύνατο ὁ Ἀλεξανδρείας νὰ καμφθῇ καὶ νὰ μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀνέφικτον σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀφοῦ, ἄλλως τε, καὶ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ὅτι δὲν προῦκειτο περὶ δογματικοῦ ζητήματος, ἐπέτρεψε δὲ μετὰ ἐν ἔτος εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν ὀρθοδόξων κοινοτήτων τῆς νοτίου Ἀφρικῆς, δηλαδὴ τῆς Πραιτωρίας, τῆς Μπέγρας τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος καὶ ἄλλων, νὰ ἐστιάζωσι κατὰ τὸ διωρθωμένον ἡμερολόγιον πρὸς εὐκολίαν τῶν χριστιανῶν. Τούτο δὲν θὰ ἐπραττεν ὁ Φώτιος ἂν ἐθεώρει τὸ ζήτημα δογματικόν. Ἠλπίζεν ἐπίσης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν εἰς σχετικὴν συμφωνίαν καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων, ἀφοῦ οὗτος πρὸ εἰκαστασίας ἀπαντήσας πρὸς τὸν Ἰωακείμ γ', τολμηρότερον παντὸς ἄλλου ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ριζικῆς μεταβολῆς τοῦ τε ἡμερολογίου καὶ τοῦ Πασχαλίου.

Ἀλλὰ, δυστυχῶς, οἱ Πατριάρχαι οὗτοι ἀπὸ δεκατετραετίας δὲν διετέλουν εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους, ἔνεκα τοῦ γωστοῦ Ἱεροσολυμικοῦ ζητήματος. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, συνδεόμενος πρὸς ἀμφοτέρους, ἀπεφάσισε τότε νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς ἐπικοινωνίαν, τὰς ἀφορμὰς λαθῶν ἐξ αὐτῆς τῆς διὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως διαβιβαθείσης ἐπιστολῆς. ἐν ἣ ὁ ἀείμνητος Φώτιος ἔγραφε πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον «Καὶ περὶ τῶν ἄλλων μὲν τὸν θεμάτων... ὅσα ἀρταγί ἔρμη ἐχθρῶν αἰωνίων βυσοδομεῖται καὶ ἐπισείεται κατὰ τῆς Ἀγιωτάτης Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς καὶ ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν πνευματικῆς μητρὸς τε καὶ τροφοῦ, καὶ περὶ τούτων παρεκαλέσαμεν τὴν Αὐτοῦ Ἱερότητα, τὸν ἡμέτερον ἀπεσταλμένον, καὶ συνδιαλέξασθαι καὶ συγνοηθῆναι τὰ τε ἡμῖν ἕως τούδε πεπραγμένα πληροφοροῦσα καὶ τὰς σοφὰς Αὐτῆς διαγνώμας περὶ τῶν ἔπειτα, ὡς παρ' ἡμῶν προκαλοῦσα...». Διὰ τούτων παρείχετο εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ἀφορμὴ ἵνα παρέμβῃ πρὸς ἄσιν τῆς διαστάσεως τῶν δύο Πατριαρχῶν. Διὰ θερμότητος δ' ἐκκλήσεως πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κατώρθωσεν ὅπως πείσῃ αὐτὸν ὀχι μόνον ἵνα ἐπικοινωνήσῃ πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων, ἀλλ' ὅπως καὶ προσωπικῶς μεταβῇ εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπερ καὶ ἐγένετο τῇ 18 Αὐγούστου 1923. Παρέμεινε δ' ἐν Παλαιστίνῃ μέχρι τῆς 12 Σεπτεμβρίου¹. Ἀμφότεροι οἱ Πατριάρχαι ἀπέστειλαν θερμὸν χαιρετισμὸν ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ κοινήν φωτογραφίαν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, εἰς ἐνδειξιν τῆς ἐπελθούσης διαλλαγῆς, ἀλλ' ἐν τῷ ζήτηματι τοῦ ἡμερολογίου, περὶ οὗ σχετικῶς ἀνεκοίνωσεν οὗτος εἰς αὐτούς, ὁ μὲν Ἱεροσολύμων ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ἀντίρρησιν κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἔχει ἀνάγκην τούτου, ὁ δὲ Ἀλεξανδρείας ἐτηλεγράφη ἐκ Ναζαρέτ, ὅπου εἶχε μεταβεῖ, τῇ 31 Αὐγούστου, ὅτι ἐπιμένει εἰς τὴν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

1. «Ἐκκλησία» Β, 1924, ἀριθμ. 9, σ. 67. Ἐν Ἱεροσολύμοις εὐρισκόμενος ὁ Ἀντώνιος διὰ τοῦ ῥώσου Ἀρχιμανδριτοῦ Μελετίου ἔγραψε τῇ 22 Αὐγούστου 1924 πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς ἐν Φιλανδία Μονῆς Βαλαάμ, συνιστῶν τ' ἀντίθετα τῶν ὅσα πρότερον εἶχε συστήσει, προτρέπων δηλ. νὰ ἐπιμένωσιν εἰς τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον. Ὁ διαπρεπὴς Ἱεράρχης ἐπίστευσε, δυστυχῶς, ὡς γνήσιον, τὸ περιφημον πλαστὸν «Σιγγίλιον» τοῦ Ἱερεμίου, ὅπερ ὑπεδειχθῆ αὐτῷ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει καὶ ὅπερ ἀναγνωσθὲν ἐν ρωσικῇ μεταφράσει ἐν τῇ Μονῇ Βαλαάμ προκάλεσε διὰ τῶν ἀναθεματισμῶν φρικτῆ ἐντύπωσιν καὶ ἀπερίγραπτον ἀναστάτῳσιν τῶν μοναχῶν, Ἱερομονάχου Χαρίτωνος, ἐνθ' ἂν. σ. 217—221. Ὅτι τὸ «Σιγγίλιον» εἶναι πλαστὸν ἀπέδειξεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν δι' ἐδικῆς κριτικῆς ἐρεῦνης, «Ἐλεγχος παρρησιώσεως Συνοδικῶν Πράξεων καὶ Πατριαρχικῶν ἔγγράφων», Ἀθήνησι 1931 (ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας»).

1. Νέα Σιών· Ἱεροσολύμων τομ. 1Η' 1923, σ. 501 ἐξ.

Πρόδηλον καθίστατο ότι ο Πατριάρχης Φώτιος δὲν ἦτο διατεθειμένος νὰ δεχθῆ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἀνευ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἧς ὅμως ἡ σύγκλησις ἐφαίνετο ἀδύνατος. Οὐχ ἦττον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἐθεώρησεν ὀρθὸν νὰ μὴ προχωρήσῃ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφασισθέντων ὑπὸ τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου περὶ ἡμερολογίου πρὶν ἢ ἐξαντληθῆ πᾶσα προσπάθεια ὅπως πεισθῶσιν οἱ Πατριάρχαι.

Ἐκ τῶν λοιπῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρώτη ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἔσπευσε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν περὶ ἡμερολογίου ἀπόφασιν. Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1923 ὁ Πατριάρχης Τύχων ἐξέδωκε τὴν σχετικὴν Ἐγκύκλιον. Ἀλλ' ἡ ἐπικρατοῦσα, δυστυχῶς, ἐν Ρωσίᾳ ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις καὶ λιγυτὴ ἀπερίγραπτος ἐκ τοῦ Μπολσεβισμοῦ ἀκαταστασία, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἡμερον διαφώτισιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς μεταβολῆς τοῦ ἡμερολογίου. Πολλαχοῦ ἐξηγέρθη ὁ λαός, ὁ δὲ Πατριάρχης Τύχων δι' ἐτέρας Ἐγκυκλίου ἐπέτρεψε καὶ τὴν χρῆσιν τῆς παλαιᾶς χρονολογήσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἧτις ἐπανῆλθεν ἐν ἰσχύϊ. Ὅριστικῶς ἐπεκράτησε τὸ νέον ἡμερολόγιον ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Φιλανδίας, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις ἀποσπαθείσαις ἀπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιεπισκοπαῖς καὶ Μητροπόλεσιν, ὧν ἡ τῆς Πολωνίας ἀπετέλεσεν ἰδίαν Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν. Ἡ «Ζῶσα» λεγομένη Ἐκκλησία, ὡς καὶ ἡ νῦν Συνοδικὴ καὶ ἡ Οὐκραϊνικὴ Ἐκκλησία, ἐφήρμισαν ἐπὶ τριετίαν τὸ νέον ἡμερολόγιον, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν καὶ αὐταὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν παλαιὰν χρονολογήσιν. Κατὰ τὸ παράδειγμα δὲ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας, ἐνεκα τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐν τῇ Πολιτείᾳ, προέβησαν καὶ αὐταὶ εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ ἑορτολογίου, μετακινήσασαι τὰς ἑορτὰς κατὰ δεκατρεῖς ἡμέρας¹.

Ἡ Ἐκκλησία Ρουμανίας ἀπεδέχθη τὴν περὶ ἡμερολογίου ἀπόφασιν τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου οὐ μόνον κατὰ τὰς ἀκινήτους ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς κινήτας ἑορτὰς, ὅρισασα ἡμέραν ἐνάρξεως τοῦ νέου ἡμερολογίου τὴν 1 Φεβρουαρίου 1924, ὡσαύτως ἀπεδέχθη καὶ τὸ ψήφισμα τοῦ Συνεδρίου περὶ τελειοτέ-

ρου ἡμερολογίου², ἀλλ' ἀνέβαλε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, καίτοι ἔγραψε πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην «Ἐὰν ἐναπομένουσιν ὀρθόδοξοι καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφαὶ Ἀγίαι Ἐκκλησίαι, αἵτινες δὲν ἠθέλον κρῖνει ἐγκαίρως τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου, ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη καὶ ὁ πνευματικὸς τε καὶ κοινωνικὸς δεσμός δέον νὰ μὴ ὑποστῆ οὐδέμιαν βλάβην ἐκ τοῦ λόγου τούτου»³. Ὁ Πατριάρχης Σερβίας Δημήτριος, συστήσας κατ' ἀρχὰς δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἀπὸ 8)21 Ἰουνίου 1923, τὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἀναβολὴν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου ὅπως προετοιμασθῶσι πάντες πρὸς ἀποδοχὴν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου, ἀνεκοίνωσε θραδύτερον ἀπὸ 18)31 Ἰανουαρίου 1924 τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Σερβίας ὅπως «πληροφορήσῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὅτι ἡ Σερβικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συναινεῖ εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ Συνεδρίου περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ὅτι ἡ μεταρρυθμίσις θὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν ταυτοχρόνως ἐν πάσαις ταῖς Ὁρθόδοξοις Ἐκκλησίαις καὶ δὴ ὡς οἶόν τε τάχιον»⁴. Τὰ αὐτὰ, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἔγραψε καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὁ Πατρ. Δημήτριος.

Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου, βλέπουσα τὴν στάσιν τῶν Πατριαρχείων, ἐζήτηε ἀναβολὴν τῆς περὶ ἡμερολογίου ἀποφάσεως, ἐτηλεγράφη δὲ καὶ ἔγραψε σχετικῶς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν ὅστις ἀπήντα ὅτι ἀνεβλήθη μὲν καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐφαρμογὴ τῆς περὶ ἡμερολογίου ἀποφάσεως, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων μεγάλη παρήχθη ἀνωμαλία ἐν Ἑλλάδι. Ἐν μὴ ὀρθοδόξῳ Κράτει, ἔγραψε τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1923, τυγχάνει ἴσως ἀνεπαίσθητος ἡ διαφορὰ τῶν ἡμερολογίων· ἀλλ' ἐν ὀρθοδόξῳ Κράτει, οἷον τὸ Ἑλληνικόν, μέγας προκύπτει ὁ σκανδαλισμὸς ἐκ τοῦ ὅτι, λόγου χάριν, ἑορτασθήσεται ἡ πρώτη τοῦ νέου πολιτικοῦ ἔτους πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων⁵.

ζ) *Τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου ἐν νέᾳ συνελθούσῃ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.*

Ἡ ἀναβολὴ τῆς προσαρμογῆς τοῦ ἑορτολογίου πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον προκάλει διαμαρτυρίας καὶ μεγάλην δυσφορίαν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ⁶, ταυτοχρόνως δὲ ἐξεδηλοῦτο ἐκ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν Σερβίας καὶ Ρουμανίας ἀνυπομονησία, διότι ἐπανελθόντων οἱ ἐν Ἀθήναις Πρεσβευταὶ Ρουμανίας καὶ Σερβίας ἠρώτησαν σχετικῶς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, διατὶ θραδύνει ἢ εἰσαγωγὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου,

1. Πρβλ. Περιοδ. «Ὁρθοδοξία» ΚΠόλεως Α, 1926, σ. 63. Ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Μόσχας «Ἰσβέστιγια» τῆς 19 Δεκεμβρίου 1923. Κατ' ἀκριβεστέρας πληροφορίας ἡ Ἐγκύκλιος περὶ ἧς καὶ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος ἐξεδόθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1923.

2. Ἡ ἐπίσημος Ἐφημερὶς τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐν τῇ τελευταίᾳ ληφθέντι τευχῇ (ἀριθ. 14 15, τοῦ ἔτ. 1933) δημοσιεύει τὸ ἑορτολόγιον τῶν μηνῶν Μαΐου—Αὐγούστου 1933, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι λ.χ. ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐν τῇ Ρωσικῇ Ἐκκλησίᾳ ἑορτάζεται τῇ 8 Ἰουνίου, τῶν ἁγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τῇ 12 Ἰουλίου, τοῦ προφ. Ἡλιοῦ τῇ 2 Αὐγούστου, τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος τῇ 9 Αὐγούστου, τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος τῇ 19 Αὐγούστου, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῇ 28 Αὐγούστου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

1. Ἐκκλησία Α' 1923-24, ἀριθμ. 38, σ. 337-8.

2. «Ἐκκλησία» Β', 1924, ἀριθμ. 18, 19, σ. 139.

3. Περιοδ. «Ὁρθοδοξία» ΚΠόλεως, τομ. Α', 1926, σ. 64, 65.

4. «Ἐκκλησία» Α', 1923-4, ἀριθμ. 22, σ. 174, 175.

5. Πρβλ. «Ἐκκλησίαν» Α, 1923-4, ἀριθμ. 21, σ. 15-8.

ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐξαντληθῶσι πάντα τὰ μέσα συνεννοήσεως μετὰ τῶν Πατριαρχῶν. Ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1922 εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐπεμβῆ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προκλήθη δὲ μεγάλη κίνησις ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν λοιπῶν Ἱεραρχῶν, διαρρήδην ἀποκρουσάντων τὰ προταθέντα σχέδια. Ἡ Ἐπανάστασις ἠναγκάσθη εἰς ὑποχώρησιν, ἀποτελέσασα δὲ τῆς κινήσεως ἐκείνης ὑπῆρξεν ἡ ἐκ νέου σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας, ἡ εἰς αὐτὴν ἀνάθεσις τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ κατάργησις τῆς ὀλιγομελοῦς διαρκοῦς Συνόδου, διότι διὰ τοῦ ἀριστίνδην κατάρτιστου αὐτῆς ἐπεδιώκετο ἡ ἀνατροπὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος σκόπιμον ἐθεώρησεν ὅπως ἐκ νέου συζητηθῆ τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου, ὅτι ἀπ' ἑνὸς μὲν κατὰ πάγκοινον ὁμολογίαν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀνάγκη ἐφαρμογῆς τοῦ διωρθωμένου ἡμερολογίου, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἦτο πρόδηλον ὅτι δὲν θὰ συγκατετίθεντο τὰ Πατριαρχεῖα. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, φοβούμενος μήπως τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν οὐχὶ μόνον ἡ περὶ τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τῶν λοιπῶν ζητημάτων ἀποφάσεις τοῦ Πανορθόδοξου Συνεδρίου, ἐπιμόνως ἐξήτει τὴν συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐφ' ὅσον μάλιστα λόγος ἐγένετο περὶ διορθώσεως καὶ τοῦ Πασχαλίου, τῆς προσαρμογῆς δηλοκότη αὐτοῦ πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον. Πρὸς στιγμὴν δὲ ἠπειλήσε νὰ καλέσῃ αὐτὸς τοιαύτην Σύνοδον, συνεννοούμενος μετὰ τῶν Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων! Ἐνομιζέτο ὅτι ἀνευ Οἰκουμενικῆς Συνόδου δὲν ἠδύνατο νὰ μετακινήθῃ τὸ κρατοῦν Πασχάλιον, καὶ ὅτι ἡ προτεινομένη μετακίνησις τοῦ Πασχαλίου ἐμελλε νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν σχετικὴν διάταξιν τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐνῶ συνέβαινε ὅλους τούταντων. Ἀλλ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος δὲν ἠδύνατο νὰ συγκροτηθῆ, ἐπομένως κἀν οἱ λοιποὶ ὑπεγώρου, ὁ Ἀλεξανδρείας Φώτιος ἐμελλε νὰ ἐπιμεινῇ, καθιστῶν οὕτως ἀδύνατον τὴν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ συμφωνίαν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη νὰ τεθῆ πρὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ ζήτημα ἂν ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς περὶ ἡμερολογίου ἀποφάσεως, δεδομένου ὅτι δὲν συνεφώνουν εἰς τοῦτο πάντες οἱ Πατριάρχαι. Οἰκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἡ περίπτωσις τῆς ἀσυμφωνίας αὐτῶν ἐμελλε νὰ ἔχῃ βαρύτερας συνεπείας ἂν εἰς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας ἐγένετο προσαρμογὴ πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον οὐ μόνον τοῦ ἑορτολογίου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πασχαλίου. Ἰδίως τὸ ζήτημα καθίστατο σοβαρὸν ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων, διότι κατ' ἔτος συρρέουσι κατὰ τὰς ἑορτάς τοῦ Πάσχα εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους χιλιάδες προσκυνητῶν ἐξ ἀπασῶν σχεδὸν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Θὰ ἐπῆρχετο λοιπὸν σοβαρὰ δυσχέρεια ἐκ τοῦ κατὰ διάφορον χρόνον ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα καὶ τῶν συναφῶν πρὸς αὐτὸ ἑορτῶν τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου.

Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σκόπιμον ἐθεώρησε νὰ προτείνῃ μέσῃ τινὰ λύσιν τοῦ ζητήματος, καθ'

ἦν θὰ προσηρμόζετο εἰς τὸ νέον ἡμερολόγιον μόνον τὸ ἑορτολόγιον οὐχὶ δὲ καὶ τὸ Πασχάλιον, μόνον αἱ ἀκίνητοι ἑορταὶ οὐχὶ καὶ αἱ κινηταί. Τὸ Πασχάλιον ἠδύνατο νὰ μεταβληθῆ συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς συγκροτήσεως νέας Συνόδου. Ἡ συνιστωμένη μεταβολὴ ἦτο ἀπλουστάτη. Διότι αἱ κινηταὶ ἑορταὶ συμπίπτουσιν εἰς διαφόρους ἡμερομηνίας πάντοτε καὶ ἐπομένως δὲν γίνεται ἀίσθητή ἡ ἐκάστοτε διάφορος ἡμέρα τοῦ ἑορτασμοῦ. Μία μόνον ἀνωμάλια ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς μὴ ἀμέσου προσαρμογῆς τοῦ Πασχαλίου πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον, ὅτι ἐνίοτε ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κεκανονισμένου χρονικοῦ ὁρίου τῆς 25 Ἀπριλίου, καὶ νὰ ἐλαττωθῶσιν αἱ ἡμέραι τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἀλλ' ἡ σπανία αὕτη ἀνωμάλια θὰ ἦτο ἀσήμαντος, ἐν ᾧ ἀπερίγραπτος ἐμελλε νὰ προκύψῃ ἀνωμάλια ἂν αἴφνης αἱ ἑορταὶ τοῦ Πάσχα καὶ αἱ μετ' αὐτῶν συνδεόμεναι ἑορταὶ τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου κατὰ διαφόρους ἐμελλον νὰ ἑορτάζωνται ἡμέρας ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου ἐτησίως μεταβαίνουσι προσκυνηταὶ ἐξ Ἑλλάδος, ἢ ἀλλοχόθεν. Ἔργον λοιπὸν μεγάλης προνοίας καὶ συνέσεως ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν τοῦ ζητήματος προταθεῖσα μέση λύσις, ἣτις καὶ ἐπεκράτησεν, ὡς θὰ ἴδωμεν.

Κατ' ἀρχὴν δὲ ἡ ἐκ νέου ἐξέτασις τοῦ ζητήματος ἐν τῇ Ἱεραρχίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπῆρξε σπουδαιότατη ἐκ πάσης ἐπόψεως.

Τὸ Β. Διάταγμα τῆς 17 Δεκεμβρίου 1923, δι' οὗ συνελήθη ἡ Ἱεραρχία, ὥριζε μετὰ ἄλλων ὅτι αὕτη θέλει ἀποφανθῆ «περὶ τῆς προσαρμογῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου πρὸς τὸ πολιτικὸν τοιοῦτον»¹. Τῇ 24 Δεκεμβρίου 1923 συνήλθεν εἰς πρώτην συνεδρίαν ἡ Ἱεραρχία, τοῦ ἡμερολογιακοῦ δὲ ζητήματος μνηστὴ ἐγένετο κατὰ τὴν τρίτην συνεδρίαν, 26 Δεκεμβρίου, καθ' ἣν εἰς τῶν Ἱεραρχῶν, ὁ Σεβ. Ναυπακτίας, πρότεινε ὅπως προδῆ ἀμέσως ἡ Ἱεραρχία εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς περὶ τοῦ ἡμερολογίου ἀποφάσεως. Ἀλλ' ἀπεφασίσθη νὰ συζητηθῆ εἰδικῶς τὸ ζήτημα κατὰ τὴν δ' συνεδρίαν τῆς 27 Δεκεμβρίου.

Κατ' αὐτὴν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱεραρχίας μετ' ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τοῦ ἡμερολογιακοῦ καθόλου ζητήματος, τὴν ὑπόδειξιν τῶν σφαλμάτων τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου ὡς πρὸς τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, καὶ τὰ μετὰ τὸ Πανορθόδοξον Συνέδριον ἐπακολουθήσαντα, ὑπέδειξεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο ἀπηλλαγμένη τοῦ ἀνιαρῶν τούτου ζητήματος ἐὰν μὴ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία εἰσήγε τὸ νέον ἡμερολόγιον καὶ δὲν προεκαλεῖτο ἡ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν δύο ἡμερολογίων σύγχυσις παρὰ τῷ λαῷ. Προσέθηκεν ὅτι ἐκ τῶν Πατριαρχῶν ὁ μὲν Ἀλεξανδρείας, καίτοι δι' ἀντιπροσώπου ἐπείσθη περὶ τῆς ἀναποφεύκτου ἀνάγκης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ συνταυτισμοῦ τοῦ ἡμερολογίου, ἐπιμένει μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας εἰς τὴν σύγκλησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ δὲ Ἱεροσολύμων ἐδῆλόγησεν ὅτι δὲν θὰ διαμαρτυρηθῆ μὲν διὰ τὸν ἡμερολογιακὸν συνταυτισμὸν ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἔνεκα τοπικῶν λόγων δὲν θὰ ἐφαρμόσῃ αὐτὸν καὶ ἐν Ἱεροσο-

1. Ἐθνομισιεύθῃ ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» Α, 1923-4, σ. 238.

λύμοις καί, τέλος, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι Ρουμανίας καὶ Σερβίας ἀπεφάσισαν μὲν τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου, ἀμα καὶ τοῦ Πασχαλίου, ἐπιθυμῶν ὅμως ἡ Σερβικὴ ἔπως πάσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι προβῶσιν εἰς αὐτὴν αὐτοχρόνως. Ἐχὼν ταῦτα ὅπ' ἑψην ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱεραρχίας ὑπέδειξεν ὅπως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος προτείνῃ μέσῃ τινὰ λύσιν εἰς τὰς Ὀρθόδοξοις Ἐκκλησίαις, καθ' ἣν νὰ προσαρμοσθῇ μὲν τὸ ἑορτολόγιον πρὸς τὸ νέον ἡμερολόγιον διὰ τῆς διορθώσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ὡς πρὸς τὰς ἀκινήτους ἑορτάς, νὰ μὴ μεταβληθῇ δὲ τὸ Πασχαλίον «μέχρι τῆς διὰ κοινῆς συμφωνίας πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν διαρρυθμίσεως αὐτοῦ, κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις τῆς Ἀ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου».

(Συνεχίζεται)

ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Μ. Ἀρχιμ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ

Ἴδου δὲ ποῖα τὰ ἐκ τῆς Κινήσεως ἀποκτήματα κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀμερολήπτων :

Ἡ κίνησις ἔσεισε καὶ ἐχαλάρωσεν ἐπαισθητότατα τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας, αἵτινα εἶχον προσδεδεμένην εἰς τὸ ἄσος τῆς Πολιτείας τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ συνετέλεσεν, ὥστε κληρικοὶ ἀξιοὶ νὰ ἀνέρχωνται εἰς τὸ ὑπατάτον τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐξακολουθεῖ ὑπάρχων ὁ μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας δεσμός· ἐνῶ ὅμως μέχρι τῶν μέσων περιόπου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οἱ ταγοὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ἐθεώρουν ὅλους φυσικὴν καὶ λογικὴν τὴν καθυπόταξιν τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς τῆς χώρας εἰς τὴν πολιτικὴν, ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου ἤρξατο παρατηρουμένη δυσφορία κατὰ τῆς ὑπὸ τῆς Πολιτείας καταπίψεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐλευθερίας. Αὐτὸ ἄλλως τε ἦτο καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ περίφημου κηρύγματος τοῦ Keble «ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἀπρόστασις», τὸ ὁποῖον δικαίως ἐχαρακτήρισθη ὡς ἡ πρώτη βολή, ἣτις ἐσημείωσε τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀνακαινιστικοῦ ἀγώνος. Ἐκτοτε τὸ ἄσος τοῦτο τῆς ἀξιώσεως ὅπως ἐλευθέρῃ ἀποβῇ ἡ Ἐκκλησία, ἵνα ἀπερίσπαστος δύναται νὰ κανονίξῃ καὶ τακτοποιῇ τὰ τοῦ οἴκου της, ἠδὲ ἐπὶ μᾶλλον, σήμερον δὲ ὄχι μόνον ἡ ὀγκώδης καὶ οὐχὶ εὐκαταφρονήτου δυνάμειος Ἀγγλοκαθολικῆς μερίδος, ἀλλὰ καὶ Ἐπίσκοποι καὶ κληρικοὶ καὶ θρησκευόντες διαπρεπεῖς λαϊκοὶ ὑπεραμύνονται τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Ἀναθεωρηθέντος Βιβλίου Κοινῆς Προσευχῆς κατὰ τὸ 1928· πρὸ δύο δὲ ἐτῶν περίπου κατηρτίσθη μεγάλη Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ὑόρκης πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος, ἣτις θὰ λογοδοτήσῃ τὸ προσεχὲς ἔτος ἐνώπιον τῆς μεγάλης Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως. Ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγώνος τούτου τῆς κινήσεως κατὰ τῆς ὑποδοεῦς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ἔβαντι τῆς Πολιτείας ὑπῆρξεν ἡ κατανόησις ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ κυρίως σώματος τοῦ προορισμοῦ τῆς

θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ὡς Κοινωνίας πνευματικῆς. Ἀμέλεια καὶ ἀφροντησία πλήρης πρότερον ἐχαρακτήριζε τοὺς Ἐπισκόπους ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν τῶν καθηκόντων καὶ ἰδία προκειμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς προσώπων διὰ τὸν ἐφημεριακὸν κλήρον. Εἰς βιβλίον ἑναγχοῦ ἐκδοθὲν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς Ὁξφορδιανῆς Κινήσεως ὑπὸ τοῦ J. L. May καὶ τιτοφοροῦμενον «ἡ Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης» μεταξὺ ἄλλων ὁ συγγραφεὺς ἐπάγεται : «Ἐπίσκοπός τις τόσον ἐπιπολαίαν γνώμην εἶχε περὶ τῆς χειροτονίας, ὥστε τοὺς δι' αὐτὴν ὑποψηφίους ἐξήταξεν ὑπὸ σκηνὴν ἀθλητικῆς οἰκίας, αὐτὸς δ' ἴδιος ὢν μέλος τῆς ἀθλητικῆς οἰκίας, ἣτις ἠσκειτο ἐπὶ τοῦ εὐρυχωροῦ τούτου. Ἄλλος ἐξεπλήρου τὸ δυσκολώτατον ὄντως ἔργον τῆς ἐξετάσεως τῶν ὑποψηφίων διὰ τὴν ἱερωσύνην καθ' ὃν χρόνον ἐξυρίζετο. Ὁ ἐφημεριακὸς κλήρος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἦτο τῆς αὐτῆς ποιότητος. Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ πατρωνεῖαι (τὸ διὰ τὴν ἀμοιβὴν τοῦ ἐφημερίου εἰσδῆμα) εὐρίσκοντο εἰς χεῖρας γεωκτημόνων μεγάλων καὶ μικρῶν, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐχορηγοῦντο εἰς νεανίας συγγενεῖς καὶ φίλους τῶν οἰκογενειῶν τῶν διαχειριζομένων αὐτάς, οἵτινες δὲν ἠλιπίζον νὰ κληρονομήσουσιν ἄλλην περιουσίαν ἢ δὲν ἐφιλοδοξοῦν νὰ ἐξεύρουσιν ἐπιμερδέστερον ἐπάγγελμα. Πολλάκις οἱ τοιοῦτοι ἀνέθετο τὰ καθήκοντα αὐτῶν εἰς πτωχοὺς καὶ στεναζόντας ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἰδίων ὑποχρεώσεων ἱερῆς, ἐνῶ οἱ ἴδιοι ἠκολούθουν τὴν ὁδὸν τῆς τρυφῆς καὶ εὐμαρείας, κνηγοῦντες, χαρτοπαίζοντες, πίνοντες ἢ καὶ παραδιδόμενοι εἰς ἄλλας ἀπολαύσεις ὀλιγώτερον προσοδούσας πρὸς τὸ ἔνδυμά των». Χάρις εἰς τὴν Κίνησιν τῆς Ὁξφόρδης τὰ πράγματα ἄρδην μετεστράφησαν. Ἐπιμέλεια μεγίστη ἤδη καταβάλλεται διὰ τὴν εὐρεσίαν τῶν ἀρίστων διὰ τὴν κλήσιν τοῦ ἱερέως, συμβούλιον δὲ ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένων κληρικῶν παρὰ τὸν Ἐπισκοπὸν ἐκάστης ἐπαρχίας λειτουργοῦν, κρίνει περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῶν προσόντων τοῦ διὰ τὸν κλήρον προαλειφομένου.

Ἡ Κίνησις, δεύτερον, συντέλεσεν ὅπως ἀναγεννηθῇ ἡ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ μυστήριον τῆς θ. Εὐχαριστίας, πρὸ αὐτῆς, σπανιώτατε ἐτελείτο, πολλάκις ἀπαξ τοῦ μηνός, ἐν τοῖς ἐνοριακοῖς ναοῖς Σήμερον τελεῖται εἰς τοὺς πλείστους μὲν καθ' ἑκάστην Κυριακὴν, εἰς οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ἡ ἐξομολόγησις ἦτο ἄγνωστος καὶ δὴ καὶ τὸν ἀποτροπιασμὸν προκάλει πρὸ τοῦ 1833 ὡς λείψανον τῆς παπικῆς ἐπικυριαρχίας καὶ καταπίψεως τῶν συνειδήσεων. Αὐτὸς δ' Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Tait λαῦρος εἶχεν ἐπιτεθῆ πρὸ ἐξήκοντα ἐτῶν ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Λόρδων κατὰ τῆς ἐξομολογήσεως, εἰς δὲ κληρικὸς τῆς Λιβερπούλης ἐζήτηι νὰ θεσπισθῇ ποινὴ θανάτου ὡς προληπτικὸν μέτρον κατὰ τῶν ἀξιούντων ὅπως εἰσαγάγουν τὴν ἐξομολόγησιν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Σήμερον εἰς χιλιάδας ἐνοριακῶν ναῶν καὶ εἰς καθεδρικοὺς ναοὺς ἀκόμη ἡ ἐξομολόγησις γίνεται παρ' ἱερέων εὐσεβῶν. Πλήθους δὲ Σωματείων καὶ Συνδέσεων καθ' ὅλην τὴν χώραν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Βρετανικῶν κτήσεων λειτουργοῦν-

των ἔχουν ὡς ἀντικείμενον τῆς δράσεως αὐτῶν τὴν τὸνασιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς Κλήρου καὶ λαοῦ.

Ἡ Κίνησις, τρίτον, συνετέλεσεν εἰς τὸν ἐξωραϊσμόν τῶν ναῶν καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως τῶν τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν συνεπεία τούτων ἐξύψωσιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ λαοῦ. Ἄλλοτε ὁ ναὸς ἐθεωρεῖτο τόπος συναθροίσεως τῶν ἐνοριτῶν πρὸς ἀκρόασιν κυρίως τοῦ κηρύγματος. Τὸ κήρυγμα καρυκευμένον δι' ὕμνων καὶ τινῶν προσευχῶν, ἀπετέλει τὴν οὐσίαν τῆς λατρείας. Ἡ Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης διεκήρυξε καὶ ἐπέμεινε μέχρι τελείας νίκης εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ναὸς εἶναι οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ τόπος τῆς θείας παρουσίας, ὅτι κέντρον καὶ καρδιά τῆς λατρείας εἶναι τῆς Θ. Εὐχαριστίας τὸ μυστήριον. Ἡ ὑπερίσχυσις τῆς ἰδέας ταύτης ἔσχεν ὡς ἄμεσον ἐπακολούθημα τὴν περὶ τῶν ναῶν ἐνδελεχῆ φροντίδα. Ἡ Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης ἐσήμανε καὶ τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης καὶ μουσικῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας. Ἐνῶ ἄλλοτε αὐτὸς ὁ ναὸς καὶ ὁ περὶ τὸν ναὸν χώρος τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν τελείαν παραμέλησιν ἐπρόδιδε, νῦν εἶναι σύνηδες φαινόμενον αὐλόγυρος ἀπαστρέπτων ἐκ τῆς καθαριότητος καὶ τάξεως, ὑλοπίνακες χρωματιστοὶ ὑπέροχοι, στασίδια προσιτὰ εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ ὄχι τοὺς προνομιούχους, καθημερινὴ ἀκολουθία, συχνὴ κοινωνία, κήρυγμα ἀπλούστερον, συντομώτερον καὶ πρακτικώτερον καὶ δὴ ζηλωταὶ καὶ ἐπίγνωνσι τῆς κλήσεως τῶν ἔχοντες ἱερεῖς. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ δύναμις τοῦ παραδείγματος ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱεροπρεπεστέραν ἐμφάνισιν τῶν τόπων τῆς λατρείας, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ναοὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς κληρικὸς ἐχομένους εὐαγγελικῶν, ἦτοι προτεσταντικῶν ἑρχῶν, ἀλλοίαν ἐμφάνισιν παρουσιάζουν νῦν, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τῶν Ἀναμορφωτῶν λεγομένων οὐκ ὀλίγον ἔχουν ἐπηρεασθῆ.

Ἡ Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης συνετέλεσεν ὡσαύτως εἰς τὴν ἀναβίωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγγλίας τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἀπόπειραι πρὸς τοῦτο ἐγένοντο καὶ προηγουμένως, πλην αὐταὶ εἶχον ἀποτύχη. Ὑπὸ τὴν ἐθνεργετικὴν τῆς κινήσεως ἐπίδρασιν μοναστικαὶ κοινότητες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἰδρύθησαν καὶ διατελοῦσι σήμερον εἰς κατάστασιν ἀκμῆς μοναδικῆς καὶ εὐρωστίας. Οὕτω λ. χ. ἡ Ἀδελφότης τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἡ γνωστὴ ἀνά τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Cowley Fathers», ἐθεμελιώθη τῷ 1866 ὑπὸ τοῦ Ριχάρδου Μπένσιν καὶ σήμερον ἀκμάζει εἰς ζωὴν πνευματικὴν ἐδρεύουσα μὲν ἐν Ὁξφόρδῃ, ἔχουσα δὲ διακλαδώσεις ἐν Λονδίῳ, Καναδᾷ καὶ Ἰνδίας. Ἔτεροι μοναστικαὶ Ἀδελφότητες εἶναι ἡ τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ Mirfield, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ἐπισκόπου Gore κατὰ τὸ 1862, καὶ ἡ τῆς Ἰερᾶς Ἀποστολῆς τοῦ Kelham ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ H. H. Kelly κατὰ τὸ 1891. Ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει καὶ μοναχικὸν τάγμα Βενεδικτίνων, ὅπερ ἰδρυθὲν τῷ 1898 κατόπιν ἐιδικῆς ἀδείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντονουαρίας Temple ἔχει τὴν ἑδραν του ἐν Nashdom Abbey καὶ εἶναι πλούσιον εἰς καρποὺς πνευματικῶν διάφοροι ἐκδόσεις γίνονται ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ τά-

γματος, πολλαχοῦ τῆς Ἀγγλίας κηρύττουν καὶ ἐξομολογοῦν ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ, τὸ δὲ κατὰ τρίμηνον ἐκδιδόμενον περιοδικὸν αὐτοῦ «Laudate», εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων δειγμάτων τοῦ θεολογικοῦ περιοδικοῦ τύπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Ἀρκοῦμεθα μὰ μνημονεύσαμεν τὰς σημαντικωτέρας μοναστικὰς Κοινότητας ἀνδρῶν. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν γυναικείων τοιοῦτου εἶδους ἰδρυμάτων προελθόντων ἐκ τῆς Κινήσεως τῆς Ὁξφόρδης μνημονεύομεν τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ τοῦ μάρτυρος ἰδρυθεῖσῃ τῷ 1847, τῆς Ἀδελφότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος συσταθεῖσης τῷ 1848 καὶ τῆς τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Ἀειπαρθένου. Μετὰ τινα ἔτη νέαι γυναικείαι μοναστικαὶ Κοινότητες ἐπαγιάθησαν ὡς ἡ τῶν Ἁγίων Πάντων, τῆς Ἀγ. Μαργαρίτας καὶ ἡ τοῦ Ἀγ. Πέτρου. Παλῶριθμοι δὲ ἄλλαι ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1890 ἐφόσον ἡ Κίνησις κατέκτα ἔδαφος καὶ προήγετο. Τὰ στενὰ ὄρια τῆς παρουσίας ἀναποκορίσεως δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἐκθέσωμεν διὰ μακρῶν τί ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀγγλίας ὀφείλει εἰς τὰ μοναχικὰ τάγματα τὰ συσταθέντα ἀπὸ τοῦ 1845 καὶ ἐντεῦθεν. Καὶ ἐνῶ ἄλλοτε ἡ ἐμφάνισις ἀπλῶς μοναχοῦ ἢ μοναχῆς προυκάλει τὰ σκώματα καὶ τὰς ἀποδοκιμασίας τοῦ λαοῦ, σήμερον τόσον ὁ μοναχικὸς θεσμὸς ἐπεβλήθη εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν πολλῶν, ὥστε μετὰ σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας οἱ πάντες ἀποβλέπουν πρὸς τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα.

Ἄλλ' ἡ Κίνησις οὐκ ὀλίγα ἐπέτελεσε καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν προσέγγισιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον. Καὶ εἶναι μὲν γνωστὸν ὅτι ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17ου αἰῶνος αἱ δύο Ἐκκλησίαι, Ὁρθόδοξος καὶ Ἀγγλικανὴ, εὐρίσκοντο εἰς ἐπαφὴν, ἰδίως ἀφ' ἧς νέοι Ἕλληνες ἀπεστάλησαν εἰς Ὁξφόρδην πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν αὐτῶν, ὡς Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος, Ναθαναὴλ Κανόνιος καὶ ἄλλοι, πλην εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία δὲν ἦτο γνωστὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μετὰξὺ ἀκόμη τῶν Ἀγγλῶν θεολόγων. Πρώτη σπουδαία ἐπιτυχὴς ἀπόπειρα τῆς γνωριμίας τῆς Ὁρθ. Ἐκκλησίας, θεωρητέα, καθ' ἡμᾶς, ἡ ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς John Mason Neale γενομένη διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιφήμου πεντατόμου συγγράμματος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ ὑμνογραφίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ Neale (1816—1866) θεωρεῖται καὶ εἶναι ὄντως ἐκ τῶν πρώτων ἡγετῶν τῆς Κινήσεως, διὰ δὲ τῆς πολυμαθείας του καὶ τῆς βαθείας εὐσεβείας καὶ ἀναμφοιβητικῆς πνευματικότητός του συνετέλεσε τὰ μάλιστα εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τὴν στερέωσιν τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἀνακαινιστικῆς ἐξεγέρσεως τῆς Ὁξφόρδης. Ἄν δὲ ὁ κατὰ τὸ 1870 ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἀγγλίαν Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Ἀλέξανδρος Λυκούργος εὗρεν ἐν αὐτῇ ἀτμόσφαιραν λιαν φιλικῶς προσκεκλιμένην πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς προσεγγίσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν εἶχε καλλιεργηθῆ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς Κινήσεως, μετὰ τοῦ ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ὁποίας Pusey ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Λυκούργος ἐπανειλημμένως συνητήθη κατὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονὴν του. Ὅσοι εἰδικῶς

ἐνδιαφέρονται διὰ τὸ ὑπὸ τῆς Κινήσεως τῆς Ὁξφόρδης ἔργον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου δύναται νὰ ἀνατρέξωσιν εἰς τὸ πρὸ διετίας περίπου ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρτ Dr Shaw, ὅπερ ἐπιγράφεται : «Οἱ Τρακταριανοὶ καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία».

Τηλικαῦτα καὶ τοσαῦτα εἰργάσατο ἡ Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας. Οὐδόλως ἄπορον, λοιπόν, ὅτι ὁ ἔορτασμός τῆς ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς ἐνάφξέως τῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας υἰοθετήθη, πλήθη δὲ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν μετέσχον εἰς τὰς τελετὰς καὶ πανηγύρεις αἰτινες ἐγένοντο ἐν Λονδίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀγγλίας.

Οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροί», ὄργανον ἐπίσημον τῆς Ἀγγλοκαθολικῆς μερίδος, δημοσιεύει εἰς ἓν τῶν τελευταίων φύλλων του τὰς γνώμας ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων, ὑπουργῶν, δικαστικῶν, καὶ ἐπαγγελματιῶν ἐπὶ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς Κινήσεως. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας χαιρετίζων τὴν συμπλήρωσιν αἰῶνος ἀπὸ τῆς Κινήσεως λέγει μετὰ ἄλλων : «Χαίρω σκεπτόμενος ὅτι πλήθη λαοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἐνταῦθα καὶ ταῖς ὑπερθαλασσίαις κτήσεσιν, ἐνοῦνται εἰς τὴν εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῶν πολλῶν εὐλογιῶν, ἀμέσων καὶ ἐμμέσων, αἰτινες χάρις εἰς τὴν θεῖαν Πρόνοιαν ἐπιδαψιλεύθησαν εἰς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τῆς Κινήσεως τῆς Ὁξφόρδης. Αὕτη ἐπανέφερεν εἰς τὴν μνήμην τῶν πιστῶν τὸν θεῖον χαρακτήρα καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἐκκλησίας, τὴν τακτικὴν καὶ εὐλαβὴν χρῆσιν τῶν Μυστηρίων καὶ τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν ὀφείλει νὰ κατέχη ὁ τόπος τῆς λατρείας εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν· εἰς δὲ τὴν ζωὴν τῶν πρώτων ἀρχηγῶν τῆς ἀφῆκεν εὐγενὲς παράδειγμα ζήλου, πνευματικότητος καὶ καθοσιώσεως εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Θεοῦ». Ὁ Ἐπίσκοπος Λονδίνου τονίζει τὴν μεταβολήν, ἣς ἐπῆλθεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῶν μόχθων καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἀκολούθων τῆς Κινήσεως· «ἐνῶ, λέγει, προηγουμένως ὑπῆρχον πλείστοι νοεὶ ὅπου μόνον ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐτελείτο ἡ εὐχαριστία, σήμερον ὑπάρχον χιλιάδες ναῶν εἰς τοὺς ὁποίους καθ' ἑκάστην Κυριακὴν τελεῖται αὕτη, ἑκατοντάδες δὲ εἰς τοὺς ὁποίους τελεῖται καθ' ἡμέραν. Τοῦτο καὶ μόνον δεικνύει θυμασίαν ἀναγέννησιν ἐν τῇ μυστηριακῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας». Ὁ εὐσεβὴς ὑπουργός τῆς Παιδείας, τέως ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν, Λόρδος Ἔρβιν, λέγει : «Γνώρισμα χαρακτηριστικὸν τῶν ἔορτασμῶν τῆς Κινήσεως τῆς Ὁξφόρδης ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ βαθεῖα εὐγνωμοσύνη δι' ὅσα αὕτη, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Θεοῦ ἔσχε τὸ προνόμιον νὰ ἐπιτελέσῃ, καθόσον τὰ ἀποτελέσματά τῆς ἀσφαλῶς ὑπῆρξαν μεγαλεῖτερα, ὑπολογιζόμενα ἀνθρωπίνως, ἐκείνων τὰ ὁποῖα θὰ ἐφαίνοντο καθ' ἀρχὰς ἐπιτευκτά. Εἰς ἡμᾶς, οἵτινες εἰδῆλθομεν εἰς τοὺς καρποὺς ἄλλων, ἀπόκειται ν' ἀγωνισθῶμεν σταθερῶς διὰ τὴν πληρεστέραν πραγματοποίησιν τῶν ὅσων ἠλπίζον ἐκεῖνοι καὶ νὰ κερδίσωμεν τοιοῦτοτρόπως ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας ζωὴν νέαν διὰ τῆς ἀκραδάντου τηρήσεως τῶν ἀρχῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ὁξφόρδης δὲν ἐδί-

στασαν νὰ ιδρύσωσι τὴν Κίνησιν των». Ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἐν τῇ βουλῇ, εὐσεβέστατος καὶ βοηθῆτων θερησκευτικῶν πεποιθήσεων Γ. Λάνσμπορν, μετὰ ἄλλων ἐπάγεται : «Πρὸ ἑκατονταετίας ἡ Κίνησις τῆς Ὁξφόρδης ἔσωσε τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸν τάφον τῆς τοῦ «ζωτανοῦ» θανάτου. Σήμερον οἱ διάδοχοι τῶν μεγάλων ἐκείνων πνευματικῶν ἀνακαινιστῶν ἀντιμετωπίζον παγκοσμίαν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν κρίσιν, ἣς ἐπικαλεῖται μίαν λύσιν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία διδάσκει τὴν ἐνότητά καὶ ἀγιότητα τῆς ζωῆς καθ' ἀποθέσιν διὰ τῆς Ἐνσαρκώσεως, ὀφείλει ἔτι ἅπαξ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν στῖβον τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς πάλης καὶ νὰ διακηρύξῃ μὲ γλῶσσαν καθαρὰν καὶ ἀποφασιστικὴν ὅτι ὁ εἰς καὶ μόνος τρόπος τῆς ζωῆς ὑπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν : Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Οὗτος εἶναι ὁ νόμος τῆς ζωῆς, ὅστις, ἐφαρμοζόμενος εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰς μετὰ τῶν ξένων σχέσεις, θὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἀποτελεῖ τὸν χαιρετισμὸν μου διὰ τὴν Κίνησιν τῆς Ὁξφόρδης».

Λόγος ἐπικήδειος εἰς τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην πρώην Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Ἰωακείμ λεχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος κ. Χρυσάνθου ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀθηνῶν.

«Οὗτω δὲ λογιζέσθω ἡμᾶς ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὐρεθῇ» (Α' Κορ. 4, 1-2).

Ἐν θλίψει, Μακαριώτατε Δέσποτα, σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί, ἐν θλίψει κηδεύει σήμερον ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἕνα τῶν διακεκομμένων αὐτῆς Ἱεραρχῶν τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην πρώην Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Ἰωακείμ, καὶ συντετριμμένοι οἱ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τοῦ μεταστάντος Ἱεράρχου ἰστάμεθα περὶ τοῦ φερέτρου αὐτοῦ καὶ θρηνοῦμεν τὴν ὅλον ἐν προοιούσαν ἀραιώσιν τῆς ἱεραρχίας φάλαγγος τῶν γηραιῶν καὶ σωφρόνων Ἱεραρχῶν, οἵτινες δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτῶν ὑπῆρξαν ἡ ἐνσάρκωσις τῶν παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τοῦ βάρους τῶν ἐτῶν καὶ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς πείρας ἀποτελοῦσι τὸ ἔσμα τῆς ἐν μέσῳ παντοίων ἀνέμων καὶ κυμάτων θαλάσσης σαλευούσης Ὀκλάδος τοῦ Χριστοῦ.

Ἀνατρέχοντες δὲ εἰς τὴν μακρὰν καὶ γόνιμον ἀρχιερατείαν τοῦ ἐκλιπόντος ἀδελφοῦ ἀνευρίσκομεν τὸν πιστὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπηρέτην καὶ τὸν ἀληθῆ μυσταγωγὸν καὶ οἰκονόμον μυστηρίων Θεοῦ, οἷον ὁ οὐρανοδρομὸς ἐκεῖνος καὶ τῶν μυστηρίων ἐπόπτης ἀπόστολος Παῦλος παραγγέλλει ἐν τῇ Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ νὰ ἀναζητῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν τοῖς οἰκονόμοις. «Οὗτω δὲ λογιζέσθω ἡμᾶς ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυσ-

στηρίων Θεοῦ. Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοι, ἵνα πιστὸς τις εὐρεθῆ».

Ὁλόκληρος ὁ μακρὸς βίος τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου διέρρευεν ἐν τῇ πιστῇ διακονίᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ οἰκονομίᾳ τῶν μυστηρίων Θεοῦ, εἰς ἣν ἐκ παίδων φέρων ἐαυτὸν ἀφιέρωσεν, ἀναδειχθεὶς ὁ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ μακαριζόμενος ἀγαθὸς καὶ πιστὸς δοῦλος, εἰς ὃν ἐπαγγέλλεται τὴν εἴσοδον εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου.

Ἡ γλυκασμὸν καὶ ἀγαλλίασιν σταλάζουσα πευκόφυτος νήσος τοῦ Μαριμαῶ Ἀντιγόνη, ἐν ἣ ἐκ γονεῶν εὐσεβῶν ἐγεννήθη καὶ ἐν εὐσεβείᾳ ἐτρέφη ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης, ἡ ἐν τῇ μῦρον καὶ δρόσον ἀποσταζούσῃ ἑτέρᾳ νήσῳ τοῦ Μαριμαῶ Χάλκη Ἱερά Θεολογικῆ Σχολῆ, ἐν ἣ ἐσπούδασε τὴν ἱερὰν θεολογίαν διακριθεὶς διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν σεμνότητα τοῦ ἥθους καὶ τὴν εὐσεβείαν, αἱ ἐπαρχίαι Χαλκηδόνος καὶ Δέρκων, ἐν αἷς εἰργάθη ὡς διδάσκαλος καὶ ἱεροκῆρυξ καὶ ἀρχιδιάκονος, ἀπομάζας ὅλην τὴν σύνεσιν καὶ πείραν καὶ διοικητηρικὴν ἐκασότητα τῶν ὑπερόχων Γερόντων Ἀρχιερέων τῶν χρόνων ἐκείνων, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχειον, ἐν ᾧ διηκόνησε πρῶτον ὡς ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καὶ κατόπιν ὡς Μέγας Ἀρχιδιάκονος τοῦ ἀτρομήτου ἐκείνου ἡρωῶς καὶ γενναίου τῆς Ἐκκλησίας ἀθλητοῦ, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Ε', ὁμοστέγου καὶ συνεργάτης ἔχων τοὺς τότε διαπρεπεῖς κληρικούς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κωνσταντῖον τὸν Καρυζόπουλον τὸν κατόπιν Μητροπολίτην Τραπεζοῦντος, Ἰωακείμ τὸν Σγουρὸν τὸν κατόπιν Μητροπολίτην Σάνθης καὶ εἶτα Θεσσαλονίκης, Κωνσταντῖνον τὸν Ἀλεξανδρίδην τὸν κατόπιν Μητροπολίτην Ρόδου καὶ εἶπει. Κυζίκου, καὶ ὅλην τὴν χορείαν τῶν Ἱεραρχῶν τὴν τιμήσαντα διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς δράσεως αὐτῆς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἥτις διατελούσα τότε ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ αὐτῆς ἦτο ἡ ἄμπελος ἡ εὐκληματοῦσα (Ὡ. 10,1), ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινῆ (Ἱερεμ. 2,21), πᾶσα καρποφόρος, ὡραία πᾶσα (Ἱερεμ. 11,16), καλῶς ταῖς σταγόσι ταῖς ἀνωθεν ἀνατέλλουσα (Ψαλμ. 64,10) ἡ Μαρώνεια ἦν ὡς πρῶτην αὐτοῦ ἐπαρχίαν ἐποίμανεν ὁ αἰδίδιμος, ἡ Ρόδος καὶ τέλος ἡ Νικοπόλις καὶ Πρέβεζα εὐγνωμόνως μνησκόνται τοῦ διδασκάλου καὶ συστοῦ οἰκνοστρόφου, τοῦ καλοῦ ποιμένου καὶ πιστοῦ ὑπηρέτου Χριστοῦ καὶ οἰκονόμου μυστηρίων Θεοῦ. «Οὕτω δὲ λογιζέσθω ἡμᾶς ἄνθρωπος ὡς ὑπηρετὰς Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὐρεθῆ».

Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μαρώνειας, ἣν ἐποίμανεν ἐπὶ ἐπιστασίαν καὶ καθ' ὃν χρόνον παῖς ἐγὼ ἐφοίτων εἰς ἀστικὴν Σχολὴν τῆς πατρίδος μου, ἀνέπτυξεν ὁ ἀείμνηστος ἐνεργητικωτάτην καὶ δρασίαν εὐεργετικωτάτην. Ἐνίσχυε τὰς κοινότητας, προῆγε τὴν παιδείαν, ἥς ἀραγῆ θεμέλια εἶχε θέσει εἰς τῶν ἀειμνήστων προκατόχων αὐτοῦ ὁ ἐκ Τραπεζοῦντος Χρῦσανθος ὁ Ἱεροκλῆς, ἐστήριζε τὸν ὀρθόδοξον λαὸν κηρύττων, διδάσκων, λαμπρυνώντῃν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγιάζων τοὺς πιστοὺς διὰ τῶν σεμνῶν καὶ καταναυτικῶν ἀρχιερατικῶν λει-

τουργιῶν καὶ τῶν εὐμόλπων αὐτοῦ ψαλμοῦδων εἰς βαθμὸν ὥστε, οἱ προσευχόμενοι κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας ἄλλοι ἔξ ἄλλων ἐγίνοντο λέγοντες «ἐν τῷ νῶ ἑστῶτες τῆς δόξης σου ἐν οὐρανῷ ἰσάναί νομίζομεν».

Ἐμείνετο τότε καὶ ἐν Θράκῃ τὸ σχίσμα, οἱ δὲ σχισματικοὶ ὡς λύκοι εἰσεπήδων εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Κυρίου καθ' ἀρχὰς μὲν ἐν ἐπιφανείᾳ προβάτων τὸ δολερὸν ὑποκρύπτοντες, εἶπειτα δὲ περιελόντες τὸ κώδιον ἀπεκαλύφθησαν οἱοὶ ἦσαν λύκοι βαρεῖς πανταχοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης τὸ ποιμνιον τοῦ Χριστοῦ δασπῶντες, καθ' ὧν ἠγωνίσθη γενναίως ὁ αἰδίδιμος ἐλαύνων τοὺς λύκους, στηρίζων τοὺς κλονιζομένους καὶ ἀλμαλωτίζων τῷ Θεῷ τοὺς κακῶς ἐπαναστάοντας τῇ ἀληθείᾳ. Ἀνδρείως ἀντεπεξῆλθεν ὁ ἀείμνηστος καὶ κατὰ τῶν ἰσχυρῶν τῆς Αἰγύπτου ὅταν ἠθέλησαν νὰ ἀπογυμνώσωσι τοὺς Θεσίους τῶν δασῶν τῆς νήσου καὶ ἐκδώσουσιν αὐτὰ εἰς ἰδίους μισθωτάς, συμμερισθεὶς τὴν θλίψιν καὶ τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ τῆς Θάσου, λόγῳ καὶ ἔργῳ προστατεύσας τοὺς ἀδικουμένους καὶ ἀναγκάσας τοὺς ἰσχυροὺς νὰ καμφθῶσι.

Προαχθεὶς εἰς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Ρόδου ἀνέπτυξε καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ρόδου ἐπὶ δεκαετίαν τὴν αὐτὴν γόνιμον δράσιν συστήσας σχολὰς καθ' ἅπασαν τὴν νήσον, ὀργανώσας τὴν παιδείαν, ἰδρύσας τὸ Βενετόκλειον Γυμνάσιον καὶ καλλωπίσας τὰ νεκροταφεῖα τῆς νήσου.

Πιστὸς διάκονος Χριστοῦ καὶ οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ ἐδείχθη ὁ ἀείμνηστος καὶ ὅταν μετατεθεὶς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ἐπὶ εἰκοσιδύο ἔτη θεαρέστως ἐποίμανε τὸν λαόν, ἀξιωθείς νὰ χαιρετίσῃ μετὰ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ τὸ νόστιμον τῆς ἐλευθερίας φέγγος, ὃ ἐχάρισε καὶ εἰς τὴν Ἡπειρὸν ὁ Θεὸς καὶ ὁ γενναῖος Ἑλληνικὸς στρατός, καθ' ὃν χρόνον ὥσπερ τις Δαβὶδ κατὰ τοῦ Γολιάθ παρετάττετο ἡρωϊκῶς ἐπιτιθέμενος κατὰ τῶν δυσποροθῆτων φρουρίων τοῦ Μπιζανίου καὶ σφηνδωνῶν τοὺς ἀλλοφύλους καὶ τὸ ἱερὸν ἐτελειοῦτο γράμμα «ὁ οἶκος τοῦ Δαβὶδ ἐπορευέτο καὶ ἐμεγαλύνετο, ὁ δὲ οἶκος Σαουλ ἐπορευέτο καὶ ἠτθένει» (Β' Βασ. 3,1). Καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τῆς ἐθνικῆς δόξης δὲν ἔπαυσεν ὁ αἰδίδιμος καθοδηγῶν τὸν ἀπελευθερωθέντα λαόν, εὐλογῶν τὸν μαχόμενον στρατόν, παραμυθούμενος καὶ ἐνισχύων τοὺς τραυματίας, καὶ φιλοφρόνως φιλοξενῶν ἐν τῇ μητροπόλει τοὺς ἐν τέλει καὶ τοὺς ἐκάστοτε διὰ Πρεβέζης διερχομένους ἀξιωματικούς τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν στρατοῦ.

Ἀλλὰ καὶ συνοδικῶς εἰργάσθη καρποφόρος ὁ ἀείμνηστος δις μὲν ἐν Φαναρίῳ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀειμνήστου πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ Ε' καὶ τὸ δεύτερον ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ αἰδίδιμου Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ ἀπαξ ἐν Ἀθήναις ἐν τῇ Ἱεραῇ Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διακρινόμενος διὰ τὴν σύνεσιν καὶ εὐπρεπῆ αὐτοῦ πολιτείαν καὶ εἰσηγούμενος πάντοτε τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Οὕτω δὲ καλῶς τρέξας ὁ ἀείμνηστος καὶ πράξας τὰ κοινὰ κατὰ τὴν ἀριμύτιον ἡλικίαν ἐκάμψθη

ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ἐτῶν καὶ τῆς ἀσθενείας καὶ ἀπὸ διειτίας παραιτηθεὶς τῆς ἐνεργοῦ διακονίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐφρησῆσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς ἀπραγμοσύνης ἐν Ἀθήναις περιθαλπούμενος ὑπὸ προσφιλοῦς ἀδελφοῦ, ἕως οὗ ἔδοξε τῷ Κυρίῳ νὰ ἀναπαύσῃ τὸν τοσοῦτον ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτοῦ κοπιᾶσαντα καὶ πεφορτισμένον. Καὶ ὁ εὐλογητὸς θάνατος ἐπεσφράγισε τὴν μακρὰν τοῦ ἀειμνήστου ζωὴν, ἣν ἀφειδῶς ἔδαπάνησεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν μυστηρίων Θεοῦ, πιστὸς τις εὐρεθεὶς καθ' ἑλλην τὴν μακρὰν αὐτοῦ διακονίαν, δυνάμενος θαρροῦντως νὰ λέγῃ μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου «Ὁὕτω δὲ ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρετὰς Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. Ὁ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστὸς τις εὐρεθῇ».

Τοῦ ἀοιδίου Μητροπολίτου πρώην Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Ἰωακείμ εἰωνία ἡ μνήμη.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ἐντύπωσις.

Ἡ εἰς τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν τῆς Ἀπαντήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν γνωστὴν Παπικὴν περὶ τῆς Γ' Οἰκονομ. Συνόδου ἐγκύκλιον ἐνεποίησε βαθεῖαν αἰσθησὶν οὐ μόνον εἰς τοὺς ἐξωκαθολικοὺς θεολογικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους ἀλλὰ καὶ εἰς κύκλους γνησίους ρωμαϊκοὺς, καὶ μάλιστα ἐκκλησιαστικοὺς. Κληρικοὶ τοῦ λατινικοῦ δόγματος διαπρέπει ἐπὶ θεολογικῇ μορφώσει, εἰς γνώσιν τῶν ὁποίων ἦλθεν ἡ Ἀπάντησις διὰ τῆς μεταφράσεως, ὁμολογοῦσιν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἑλληνοῦ Ἀρχιεπισκόπου «ἐκάμε παρὰ πολὺ καλόν», ὅτι «ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ἀπεδείχθη ἄριστος συζητητὴς» καὶ ὅτι οἱ ἐν λόγῳ κύκλοι συμπαιθοῦσι τὰ μάλιστα πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἔποψιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐκκλησίας, πολλαχόθεν δὲ διειρανώθη ἡ πεποιθήσις ὅτι ἡ διάδοσις τοῦ «θανμασίου» ἔργον τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου «θὰ βοηθήσῃ σπουδαιότατα εἰς τὴν διάλυσιν τῶν παρεξηγήσεων καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἐδάφους πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος ἐπὶ τῶν ἀληθῶν τῆς ἀρχῶν κατὰ τῆς ἀνοθεύτου παραδόσεως τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας». Ἀλλὰ καὶ ἐξ Ἀγγλίας ὑπάρχουν πληροφορίαι ὅτι ἡ εἰς τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν τῆς Ἀπαντήσεως ἐχρησίμευσεν ὡς ἀγαθὸν ἀντίρροπον κατὰ τῆς πεποιθήσεως πολλῶν ἀγγλικανῶν κληρικῶν ἀνωτάτης θεολογικῆς μορφώσεως, παραδεχομένων καὶ ὑποστηριζόντων τὸ παπικὸν πρωτεῖον ὡς *jure divino* ὑπάρχον. Τοιαύτη εἶνε τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις, καὶ ταύτην αἰσθάνονται καὶ βλέπουν καὶ ὁμολογοῦν—ἔστι καὶ κατὰ τρόπον οὐχὶ δημόσιον—πάντες οἱ γνησιοὶ ἐπιστήμονες, οἱ ἄνευ προκαταλήψεως ἐκτιμῶντες τὰ λογικὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα παρέχει ἡ ἱστορία τῆς ἀληθινῆς πραγματικότητος, ἢ ἀπροκατάληπτος καὶ ἀπροσωπὸληπτος καὶ μακρὰν παντὸς ὑπολογισμοῦ καὶ συμφέροντος ὁμιλοῦσα.

Τώρα μόλις;

Τώρα μόλις ἐπληροφορήθη ὁ Τύπος περὶ τῆς ἀ-

νεκφράστου βωμολοχίας, ἣτις προσφέρεται ἀπὸ σκηπτικῶν διαφόρων συνοικιακῶν θεάτρων τῆς πόλεως εἰς τὰ ὅσα ἀμφοτέρων τῶν φύλων πάσης ἡλικίας, καὶ δὴ ἐπὶ πληρωμῇ. Καὶ τοῦτο, ἐξ ἀφορμῆς ἐπιστολιμαίας ἐκφράσεως τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτήσεως συμπολιτῶν πρὸς ἐφημερίδας. Καὶ ὅμως οἱ λειτουργοὶ τοῦ τύπου, ἔχοντες ἐλευθέραν εἴσοδον εἰς τὰ θεάτρα, γίνονται ἀκροαταὶ τῆς σκηπτικῆς αὐτῆς σαπρολογίας καθ' ἐκάστην καὶ πολλάκις πολλαχοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐσπέραν, καθ' ὅσον δὲ τρόπον καὶ ἡ συμπαροῦσα ἀστυνομία, καὶ αὐτοὶ φαίνονται παθόντες τόσῃν δυσαισθησίᾳ, ὥστε νὰ μὴ συγκινοῦνται ἐκ τῶν ἀθλιωτάτων αὐτῶν ἀκροαμάτων καὶ θεαμάτων, δι' ὧν οὐ μόνον ἡ ἠθικὴ τραυματίζεται καιριώτατα, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον διαπομπεύεται δημοσίᾳ ὑπὸ τοὺς καγχασμοὺς ἀπολιτίστων ἀνθρώπων. Τὸ πρῶτον ἐσημειώσαμεν καὶ ἄλλοτε, πρὸ πολλοῦ, ἀπὸ τῆς στήλης αὐτῆς. Καὶ ὁρθῶς παρατηρήθη ὅτι τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον διώκει καὶ τιμωρεῖ τοὺς ἀπὸ τὴν διαφθορὰν ταύτην παρασχομένους εἰς τὸ ἔγκλημα, χάνει καὶ τὸ δικαίωμα ἀκόμη νὰ ἐπιβάλλῃ ποινάς, ἀφοῦ ἀφίνει τόσον ἐλευθέραν καὶ δημοσίαν τὴν ἐξάσκησιν τῆς διαφθορᾶς. Ἀλλ' ἐὰν τὸ κράτος ἀδιαφορῇ διὰ τὴν φθορὰν ταύτην τῶν πολιτῶν του, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ τῷ δοθῇ ἐν μᾶθημα ἢ π' αὐτῶν τούτων διὰ μιᾶς ἐπιδεικτικῆς διαμαρτυρίας κατὰ τῆς δημοσίας προσβολῆς τῶν ἱερωτέρων ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων καὶ κατὰ τῆς ἀδιαφορίας τῶν ἀρμοδίων πρὸς τὴν τήρησιν τῶν σχετικῶν νόμων;

Ἡ διατίμησις τοῦ καθήκοντος.

Γνωστὸς λογογράφος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ γλισχροτάτης κρατικῆς συντάξεως ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν πτωχοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου εὐρόντος τὸν θάνατον ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ πρὸς τὸ κράτος καθήκοντος του, ἐξεγείρεται κατὰ τοῦ ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ αὐτοθυσίαν μέχρι θανάτου παρὰ τῶν ὀργάνων του, «διατιμᾷ πάμφθην τὸ καθήκον», καὶ εἰσηγεῖται τὴν ἴδρυσιν «Ταμείου θυμάτων τοῦ καθήκοντος», ὅπερ, προικοδοτούμενον διὰ νόμον μὲ ὠρισμένον ἔσοδον, ἐνισχυόμενον δὲ καὶ διὰ τοῦ χρήματος τῶν ἰδιωτῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι δίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ καθήκον, «θὰ εἶνε τιμὴ καὶ ἀνακούφισις τῶν θυμάτων, ἂν ἔζησαν, ἢ τῶν οἰκογενειῶν των». Ὁμολογουμένως ἡ ἰδέα εἶνε εὐγενής, δι' αὐτὸ δὲ τὸ κράτος σκοπιμωτάτη, διότι, ἐφ' ὅσον παρὰ πάντων μὲν τῶν πολιτῶν τοῦτο ἀπαιτεῖ εὐσυνείδητον πρὸς τὸ καθήκον συμμόρφωσιν, αὐτὸ δὲ τὸ ἴδιον οὐδὲν εἰς ἑαυτὸ ἀναγνωρίζει καθήκον ἀπέναντί των, συντελεῖ εἰς ἐπίσπευσιν τῆς αὐτοκαταρρεύσεώς του, ἐκάστου δικαιουμένου νὰ φρονῇ ὅτι τὸ «καθήκον» εἶνε λέξις κενὴ ἐννοίας, ἢ, μᾶλλον, ὅτι τὸ «καθήκον» εἶνε ἀπλῶς ἐννοια κρατικὴ ἰδιοτελής, συμφεροντοσκοπικὴ μὲν διὰ τὸ κράτος, ἐξοντωτικὴ δὲ διὰ τοὺς πολίτας του.

Παράγων περιφρονήσεως.

Τὸ ἑτεροβαρὲς τοῦ πράγματος γίνεται κατάδηλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι τὸ μὲν κράτος μὲ τὴν «ἠθικὴν τῆς ἀλυσίδας», τοῦ καταναγκασμοῦ, ἔχει τὴν δύνα-

μιν νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν πολίτην τὸ πρὸς αὐτὸ καθήκον διὰ τῆς βίας τῶν νόμων, ἐνῶ ὁ ἀπέναντί του ἀνίσχυρος πολίτης ἀδυνατεῖ διωσαδῆποτε νὰ ὑποχρεώσῃ τὸ κράτος νὰ ἐκτελέσῃ τὸ πρὸς αὐτὸν καθήκον, περιορίζεται δὲ μόνον νὰ κινή ἐν σχελιαστικῇ ἀπελπισίᾳ καὶ ἀγανακτήσει τὴν κεφαλὴν διὰ τὴν ἐξευτελιστικὴν διατίμησιν τοῦ μέχρις αὐτοθυσίας ἐκτελεσθέντος ὑπὸ τοῦ πολίτου πρὸς τὸ κράτος καθήκοντος. Ἡ ἀνευλαβὴς αὐτὴ συμπεριφορὰ τοῦ κράτους πρὸς μίαν τῶν ἱερωτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἐκδηλώσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, τὴν ἐσωτερικὴν ἠθικὴν προστακτικὴν τῆς συνειδήσεως, εἶνε ἀναμφιβόλως εἰς τῶν σπουδαιωτάτων παραγόντων τῆς κοινῆς περιφρονησεως τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ καθήκοντος, ἢ τῶν ἐλάχιστων, τῆς πρὸς αὐτὸ ἀδιαφορίας. Αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ καθήκοντος εἶνε πάμπολλαι καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ καθήκοντος πάμπολλοι, ἀλλ' οἱ πλείστοι εἶνε «χωρὶς ὄνομα», παραμένον ἀγνωστοί, διότι ἡ πρὸς τὴν φωτὴν τῆς συνειδήσεως συμμόρφωσις εἶνε τι ἐσωτερικώτατον, μυστικόν, σιγῆλόν, σεμνόν, ἀκομπον καὶ ἀδόρυβον. Αἱ ὄσας ἄνω ἐκ τῶν περιπτώσεων τοῦ καθήκοντος, τοῦ πολλάκις μέχρις αὐτοθυσίας, συνέβη νὰ γείνωσι περιστατικῶς δημοσίᾳ, εἶδεν τις τὸν προσήκοντα λόγον εἰς τὸν τύπον καὶ κατὰ τὸ ἑκατοστὸν ἔστω τῆς πολυστήλου ἐγκληματωγραφίας, τὴν ὁποίαν μετὰ τόσον ἀσθμαινούσης σπονήδης προσημοποιεῖται νὰ πραγματοποιῆ ἡ δημοσιογραφία; Ἐντυχῶς, οὐ ἀπαξ τοῦ ἔτους ὁ λαὸς μανθάνει δημοσίᾳ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἀρετὴ καὶ ἀγαθωρίζεται καὶ βραβεύεται, καὶ τοῦτο ἀφ' ἧς ἰδρύνθη ἡ Ἀκαδημία ἀλλ' ἡ ἀρετὴ εἶνε τόσον πολύμορφος, τὸ δὲ βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας τόσον ἀνεπαρκὲς εἰς τόσην περιπτώσεων ποικιλίαν ὥστε νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὸ κράτος νὰ πράττῃ τὸ καθήκον του τοῦλάχιστον πρὸς τὰ θύματα τοῦ πρὸς αὐτὸ καθήκοντος των.

*

Κατὰ τὰς ἐκ Κίνας εἰδήσεις, φαίνεται ὅτι σήμερον, εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε, ἡ χριστιανικὴ ἐπιρροὴ εἶνε ἐκδηλὸς ἐν αὐταῖς ταῦταις ταῖς τάξεσι τῆς κινεζικῆς κυβερνήσεως, καὶ τοῦ στρατοῦ. Ὁ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Σούγκ, ὁ ὑπουργὸς τῆς Βιομηχανίας Δωρ Κούγκ, ὁ στρατηγὸς Τσιάγκ, ὁ διάσημος στρατηγὸς Φέγκ Γιου—Χσιάγκ, ὁ πρῶν ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Δωρ Οὐάγκ, υἱὸς ἱερέως χριστιανοῦ, ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Δωρ Τιά, ὁ διοικητὴς τῆς ἀεροπορίας στρατηγὸς Πίγκ—Χούγκ—Οὐάγκ, εἶνε πάντες χριστιανοί. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ἐν τῇ δημοσίᾳ ἐκπαιδεύσει γίνεται ἀκωλύτως οἱ ἐπίσημοι ἐκπαιδευτικοὶ κύκλοι μάλιστα δεικνύουσιν ἰδιαιτέραν εὐνοίαν πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν· ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας προσφάτως δημοσιευθεῖσα ἔλεγεν ὅτι ἡ κυβερνήσις σήμερον ἀγανακτίζει ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία θὰ ἠδύνατο νὰ καταστῇ μέσον ἐξυψώσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ζωῆς τῆς χώρας· ἡ δὲ «North Daily News» ἀναφέρει ἑσχάτως ὅτι κατὰ γενικὴν παρατήρησιν καὶ οἱ σπουδασταὶ ἤρχισαν νὰ δεικνύουσιν περισσότεραν συμπάθειαν πρὸς τοὺς ξένους. Ὁ κινεζικὸς λαὸς δὲν εἶνε κατὰ βάθος ξενήλατος ἀπ' ἐναντίας, εἶνε προσήνης καὶ ἀνεκτικὸς. Ἡ ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Κίνα εἶνε ἱστορία διακυμάνσεων· ἀμῆς καὶ ὑποχωρήσεων. Πρὸ 12 αἰώνων ἤμαζον οἱ νεστοριανοί, μέχρι τοῦ θρησκευτικοῦ διωγμοῦ τοῦ 845. Ἐπὶ τοῦ Κουμπλαϊ Χάν (13^{ου} αἰ.) οἱ χριστιανοὶ διδάσκαλοι κατέκλυσαν τὴν βορείον Κίναν, ἀλλ' ἔπειτα ἐξεδιόχθησαν ὑπὸ τῶν Μίγκ. Ἐπὶ τῆς ἐξηκονταετοῦς βασιλείας τοῦ μεγαλοπρε-

ποῦς Τα'ιέν Λούγκ (17^{ου} αἰ.) ἐσημειώθη μεγάλη ἐπιρροὴ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας· ἐπικολούθησαν ὅμως αἱ ἀντιθρησκευτικαὶ ἐκδηλώσεις, ἀπόκοκοι τῆς ἀτυχῆς πρὸς τὴν Κίναν εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Σήμερον πάλιν κρατεῖ αἰθρία φιλοχριστιανικὴ, ἐλπίζεται δὲ ὅτι χάρις εἰς τὰς χριστιανικὰς πεποιθήσεις τῶν προσημονευθέντων ἐπισήμων ἡ αἰθρία αὕτη θὰ εἶνε μόνιμος.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου ἀρχομένης νέας Συνοδικῆς περιόδου ἀπαρτισθήσεται ἐκ τῶν Σεβ. Ζακύνθου Διονυσίου, Κεφαλληνίας Δαμασκηνοῦ, Λαρίσης Ἀρσενίου, Μαντινείας καὶ Κυνοουρίας Γερμανοῦ, Θήρας Ἀνθίμου, Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Δημητρίου, Νιγητίης Εὐγενίου, Πτολεμαίδος Ἰωακείμ, Καρδαμύλου Ἰωακείμ, Διδυμοτείχου Ἰωακείμ, Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὄρους Σαρκίου, Σισανίου καὶ Σιατίστης Διοδώρου. Ὁ Μακ. Πρόεδρος ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὴν νενομισμένην πρόσκλησιν. — Δημοσιευθέντος τοῦ Π. Διατάγματος δι' οὐ ἐνεκρίθη ἡ πρότασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ συγκλήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εἰς ἑκτακτον συνέλευσιν ἐπὶ δεκαπενθήμερον ἀπὸ 1 προσεχούς Ὀκτωβρίου, ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Μακ. Προέδρου αἱ σχετικαὶ πρόσκλησεις πρὸς τοὺς Ἱεράρχας.

— Δημοσιευθέντος ἀναγκαστικοῦ Διατάγματος, δι' οὐ ἀποσπῶνται ἀπὸ τοῦ ὄργανισμοῦ Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας καὶ ὑπάγονται εἰς εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν αἱ Μοναὶ Κεφαλληνίας καὶ Λευκάδος, ἀπρηθύνθη ὑπὸ τοῦ Μακ. Προέδρου πρὸς τὴν Κυβέρνησιν μακρὸν Συνοδικὸν ἔγγραφο, ἐν ᾧ ἐκτίθενται τὰ ἐκ τῆς εφαρμογῆς τοιοῦτου Διατάγματος ὀλέθρια ἀποτελέσματα, παρεκλήθησαν δὲ καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίται Κεφαλληνίας καὶ Λευκάδος ἵνα μὴ μετάσχουσιν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναμείνωσι δὲ τὰς ὁδηγίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατετέθησαν ὑπὸ τοῦ Μακ. Προέδρου εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδες δραχμαὶ διὰ «θεολογικὴν ὑποτροφίαν», ὅπως ἐκ τῶν ἐτησίων τόκων τοῦ κεφαλαίου τούτου ὑποστηρίζηται εἰς φοιτητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου προτιμωμένων τῶν ἐκ Κορινθίας. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ὑποτροφίας θὰ καθορισθῶσιν ἐν εἰδικῷ Κανονισμῷ.

— Διὰ Διατάγματος κατηργήθη τὸ τοπικὸν Συμβούλιον TAKE ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν.

— Τῇ παρελθούσῃ Πέμπτῃ ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐν τινι προαστείᾳ τῶν Ἀθηνῶν ἐφησυχάζων ὁ Μητροπολίτης πρῶην Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Ἰωακείμ. Κατὰ τὰ κανονισθέντα ὑπὸ τοῦ Μακ. Προέδρου ἡ κηδεὶα αὐτοῦ ἐγένετο ἡν ἐπαύριον ἐν τῷ Καθεδρικῷ ναῷ Ἀθηνῶν, εἰς δὲ ἀνεκομίσθη ὁ νεκρὸς ἀπὸ πρωΐας, περὶ δὲ ὥραν 11 π.μ. ἐψάλλη ἡ νεκρώσιμος ἱερὰ ἀκολουθία χοροστατούντος τοῦ Μακ. Προέδρου μετὰ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Βελλᾶς καὶ Κονίτης Ἰωάννου, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Πολυκάριπου. Παρίσαντο οἱ ἐν Ἀθήναις καρεπιδημούντες Ἀρχιερεῖς, πλῆθος ἱερέων καὶ ἱκανοῦ ἐκκλησιασμάτου. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζούντος καὶ Ἀποκρισιάρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου κ. Χρῦσανθος ἀπήγγειλε τὸν ἐν τῷ φάλλῳ τούτῳ τῆς Ἐκκλησίας δημοσιευόμενον λαμπρὸν ἐπικήδειον λόγον, ἐν ᾧ ἐκτίθεται ἡ δρᾶσις τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

— Ἐν Καρδίτῃ τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Ἰεζεκιὴλ ἱεροουργήσας ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐτέλεσε κατόπιν εὐχαριστήριον πρὸς τὸν Θεὸν λιτανεῖαν διὰ τὴν ἀφειτηνὴν εὐφορίαν τῶν καρπῶν τῆς γῆς. Ὁ Σεβ. ὠμίλησε πρὸς τὸ συρρεῦσαν πλῆθος ὑπενθυμήσας τὴν ἐπὶ οὐρανῷ ἐτῶν ἀφορίαν τῆς θεσσαλικῆς γῆς καὶ τὰς ἐκ ταύτης πορείας πένινης τῶν λιματωθέντων χωρικῶν, προέτρεψε δὲ τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἔκωσιν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν Θεόν. Κατόπιν ἡ πομπὴ ἡγουμένης τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγ. Μηνᾶ ἔφθασεν κάτωθεν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ

— Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ι. Μητρόπολις Λαρίσης.

Προκειμένου να ανακηρύξωμεν υποψηφίους προς πλήρωσιν των κληρικών των Εφημεριακών θέσεων των εξής Ιερών ένοριακών ναών της Μητροπολιτικής: ήμών περιφερείας 1) Αγίου Αθανασίου Αμπελακίων, 2) Αγίας Παρμασκευής Γοννων, 3) Αγίου Γεωργίου προσφυγικού συνοικισμού Γιάννουλης και 4) Ζωοδόχου Πηγής Σακαλάρ συμφώνως τῷ Νόμῳ καλούμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικά προσόντα, ὅπως μέχρι τῆς 31η: Αὐγούστου ἐν. ἔ. υποβάλλωσιν ἡμῖν δι' αἰτήσεώς των τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά (ἄρθρον 83 Κωδ. Νόμου 5439.) Ἐν Λαρίσῃ τῇ 3ῃ Ἰουλίου 1933 Ὁ Μητροπολίτης † Ὁ Λαρίσης Ἀρσένιος.

Ι. Μητρόπολις Σιατίστης καὶ Σιατίστης.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρον 81 τοῦ Νόμου 5439 «περὶ ἐνοριακῶν Ναῶν καὶ ἐφημεριῶν» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τῆς ἐνορίας Ἀγίων Θεοδώρων Ζωνῆς, ὅπως υποβάλλωσιν ἡμῖν μέχρι τῆς 10ης 2|βρίου ἐ.ἔ. τὰς ἐγγράφους των αἰτήσεις μετὰ τῶν ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Νόμου (ἄρθρον 83) πιστοποιητικῶν. Ἐν Σιατίστῃ τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1933 † Ὁ Σιατίστης καὶ Σιατίστης Διοδώρος.

Ι. Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας.

Συμφώνως τῷ Νόμῳ, προκειμένου νὰ ἀνακηρύξωμεν υποψηφίους διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ ἐν Λεωνιδίῳ Ἱεροῦ Ναου τῆς «Παναγίας», καλούμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νομιμα καὶ κανονικά προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦντας νὰ ἰσρατεύσωσιν ἐν τῷ ναῷ τούτῳ, ἵνα ἐντὸς μηνος ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν δι' αἰτήσεως αὐτῶν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά. Ἐν Τριπόλει τῇ 19 Ἰουλίου 1933 † Ὁ Μητροπολίτης Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Γερμανός. Ἀκριβὲς ἀντίγραφον ἐν Λεωνιδίῳ τῇ 24 Ἰουλίου 1933, Ἡ Ἐνοριακὴ Ἐπιτροπὴ, Ι. Ι. Τσουκάτος, Δ. Ῥέππας, Σπύρος Τσουμακῆς, Βασ. Μάνος.

— Προκειμένου νὰ ἀνακηρύξωμεν υποψηφίους διὰ τὴν κενὴν θέσιν ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Στριγκου—Δεμυρίου Μαντινείας συμφώνως τῷ Νόμῳ προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικά προσόντα ὅπως μέχρι τέλους Μαΐου ἐ. ἔ. υποβάλλωσιν ἡμῖν δι' αἰτήσεως τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά (ἄρθρον 83 Κωδ. Νόμου 5439) ὁ Μητροπολίτης † ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Γερμανός.

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΙ

Τὸ Τοπικὸν Συμβούλιον Ο.Δ.Ε.Π. τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Χαλκίδος διακηρύττει ὅτι ἐκτίθεται εἰς πλειοψηφικὴν δημοπρασίαν ἐκποιήσεως, ἐνεργηθησομένην δι' ἐνσφραγιστῶν προσφορῶν τα ἐξῆς κτήματι α) ἐλαιοπερ βυλον μετὰ 90 ἐλαιοδένδρων εἰς θέσιν «Ἀγ Γεώργιος» β) ἐλαιοπερ (βυλον μετὰ 700 ἐλαιοδένδρων εἰς θέσιν «Πλατάνιο Μπούτσικου» γ) ἐλαιοπερ βυλον μετὰ 21 ἐλαιοδένδρων εἰς θέσιν «Βρασαλός—καναλι δ) ἐλαιοπερ βυλον μετὰ 21 ἐλαιοδένδρων εἰς θέσιν—Βιλλίης τῆς Ἱ. Μονῆς Μακρομάλλης βάσει τῶν ὄρων τῆς ὑπ' ἀριθ. 302 διακηρύξεως τοῦ Τοπικοῦ συμβουλίου Ο.Δ.Ε.Π. τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος καὶ συγγραφῆς ὑποχρεώσεων. Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν Χαλκίδι εἰς τὸν συνήθη τόπον τῶν δημοπρασιῶν τὴν 27 Αὐγούστου 1933 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὄρων 10 12 ἐνάπιον τῆς ἀρμοδίας Ἐπιτροπῆς. Τῆς συγγραφῆς ὑποχρεώσεων, τῶν τυχόν σχεδιογραμμάτων καὶ λοιπῶν ὄρων δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν οἱ ἐνοιαφερόμενοι παρὰ τῷ οἰκείῳ Ὑπὸ μ.τ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Ὁ Πρόεδρος † ὁ Χαλκίδος Γρηγόριος.

Τύποις «Φοῖνικος» ὁδὸς Σταδίου 44, Ἀθήνα

ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Μονὴ τῶν ἁγίων Μηνᾶ Βίκτωρος καὶ Βικεντίου, τελέρας δὲ ἁγιασμόν ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ ἀνεγερθησομένου ναοῦ τοῦ ἁγ. Μηνᾶ. Εἰς τὸν προχείρως ἐνεργηθέντα ὑπὸ τῶν Ἐπιτρόπων ἔρανον ὁ Σεβ. προσέφερε χιλίας δραχμὰς, ἑτέρας δὲ χιλίας ὁ ἐφημέριος ἱερομόναχος Δασίδεος.

— Οἱ κατὰ τὸ λῆξαν σχολικὸν ἔτος εἰς τὴν Ἱερατικὴν σχολὴν Χανίων ἐγγραφέντες εἰς πάσας τὰς τάξεις μαθηταὶ ἀνῆλθον εἰς 35 (Α' 7, Β' 14, Γ' 11, Δ' 3), προήχθησαν δ' εἰς ἀνωτέρας τάξεις 24 (5 εἰς Β', 13 εἰς Γ', 6 εἰς Δ') καὶ ἀπολύθησαν 3.—Ἡ αὐτὴ σχολὴ ἀνακοινεῖ ὅτι, ἐδρεύουσα ἐν τῇ ποτὲ μονῇ Χρυσοπηγῆς—παρὰ τὴν πόλιν Χανίων—δέχεται τοὺς μαθητὰς ἐσωτερικοῦς, πλὴν τῶν κληρικῶν, ἀπηλλαγμένους ἐκπαιδευτικῶν τελῶν, ἐπι καταβολῇ 500 δρχ. ἐφ' ἀπάς διὰ δικαίωμα κλινοστρωμνῆς εἰς τὴν πενταεταίαν καὶ 500 δρχ. μηνιαίως διὰ δι. τροφῆν, καὶ ἐπὶ παραγωγῆς πιστοποιητικῶν ἐγγραφῆς μὲν εἰς τὸ μητρώον ἀρρένων, περὶ τῆς χρηστοτηθείας δὲ ἐκ μέρους τοῦ ἐφημερίου, ὡς καὶ ἰνδεικτικῶν παραγωγῆς β' τάξεως ἐξαταξίου γυμνασίου ἢ πρακτικοῦ λυκείου καὶ ἀπολυτηρίου ἡμιγυμνασίου.

— Ὁ σ. Μητροπολίτης Θήρας κ. Ἀνθιμος ἀπέστειλεν εἰς τὴν Χρστ. Κοινωνικὴν Ἐνωσιν δρχ. 500 ὑπὲρ τῶν σκοπῶν αὐτῆς.

— Τὸ Ταμεῖον Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος (Τ. Α. Κ. Ε.) δίδει ἐνυπόθηκα δάνεια εἰς ἐνοριακάς ἐπιτροπείας καὶ ἡσασλιμένους. Πληρ. φοροῖαι καθ' ἐκάστην (10 12 π.μ.) ἐν τοῖς Γραφείοις (ὁδὸς Ἐρμού--Κορνάρου ἀριθ. 1) τοῦ Ταμεῖου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ἐκ τῆς ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔτους ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων τῆς Ἱερατικῆς σχολῆς Σοφίας πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς αὐτὴν ἐγγραφέντες ἀνήρχοντο εἰς 353, οἱ δὲ φοιτήσαντες μέχρι τέλους τοῦ ἔτους εἰς 319. Τούτων συνοδικοὶ ὑπότροφοι ἦσαν 31, ἄλλων ὑποτροφῶν ὑπότροφοι 64 καὶ 258 ἰδιοσυντήρητοι.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

Τῶν Ἑκκλ. Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ Σχολ. ἔτος 1932—33

Μητρόπολις	ἀριθ. Σχολ.
1) Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν	89
2) Κορινθίας	8
3) Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου	7
4) Θεσσαλιώτιδος	50
5) Ἰωαννίνων	11
6) Τριφυλίας	3
7) Βεργίας καὶ Ναούσης	3
8) Θηβῶν καὶ Λεβαδείας	1
9) Κερκύρας	7
10) Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως	4
11) Μαντινείας καὶ Κυνουρίας	58
12) Σάμου	2
13) Πατρῶν	32
14) Φθιώτιδος	27
15) Χίου	3
16) Μυτιλήνης	10
17) Λαρίσης	5
18) Ἰθρας καὶ Σπετσῶν	8
19) Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας	17
20) Μεσσηνίας	90
21) Θεσσαλονίκης	7
22) Δράμας	7
23) Κασσανδρείας	4
24) Χαλκίδος	4
25) Ζακύνθου	1
26) Ἠλείας	2
27) Λήμνου	3
28) Τρίκκης καὶ Σταγῶν	3
29) Φωκίδος	2

488

Ἐκ τούτων τὰ μὲν 423 ἦσαν κατώτερα, τὰ 33 δὲ μέσα καὶ τὰ ὑπόλοιπα 12 ἀνώτερα.